Ötödik évi folyam.

Pest, mártius 14-én 1858.

A **Vasárnapi Ujság** hetenként egyszer nagy negyedrétben egy és fél iven jelenik meg. — **Előfizetési díj** január-juniusig, azaz: 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy **postai uton a Politikai Ujdonságokkal** együtt **4 ft. pp.** — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utcza 4. szám) bérmentve utasitandó.

A TÉKOZLÓ FIU.

Jutalomdijat nyert költöi beszély.

Irta MARIKOVSZKY GÁBOR.

I.

Pirosra festé az alkonyat az eget,
Itt-ott, még a napból egy tört sugár lebeg . . .
Szenderedő félben van a nagy természet,
Szent némaság borit hegyet, völgyet, bérczet.

S e csendben, midőn ég, föld van nyugovóba,
Megszólal a harang, — mintha Isten szólna . . .
Mintha mondaná, hogy: imádkozzál ember,
S menj te is nyugodni a nagy természettel.

Repül a kis harang ünnepélyes hangja,
Boros András uram háznépe is hallja . . .
S kebelökre száll a szent buzgalom-érzet,
Imádják szivökben, a nagy Istenséget.

Ott van a boldogság, a hol a hit lakik,
S e házban ékesen virágozik a hit;
Egy virágos kert az András háza népe,
Hol erény, hit rejlik, minden csemetébe'.

Boldog András gazda, s ez fő gazdasága,
Gyönyörködik e szép, — jólnevelt családba;
Félszázados élte legnagyobb öröme,
Hogy látja gyermekit illyen szépen nőve.

Isten áldásinak tekinti ezeket,
S Andris fia, ki már fel is cseperedett:
Jobb keze apjának, a családnak lelke,
Az egész falunak öröme van benne.

Andris után meg a szőke kis hajadon,
Mint egy félig nyilott fehérlő liliom;
Piros szeméremmel ki van festve képe,
Szerelmes belé a fél falu legénye . . .

Aztán a két kicsi, édes anyjok mellett,
Mint két rózsabimbó a kinyilott mellett;
Ugy beillenek a családkoszoruba,
Öröm az örömben, vigasztalás búba'.

De hisz illyen minden becsületes háznép,
Hol a szív a jóság ruhájában jár még;
A hol csak hiriből ismerik a vétket,
De a ház küszöbén még által nem lépett.

Nem is azért festém Boros uram házát,
Mintha talán annak nem is lelném párját;
Hanem hogy elmondjam, hogy az a boldogság
Igen hamar lehet ám — boldogtalanság.

Hogy eleshetik az ember, bár erényes,
Mert az erény utja rögös, szövevényes,
S elhinté azokon tőreit a vétek,
A vigyázó lélek is beléje léphet.

Boros András uram jobb keze, fél lelke
Andris fia szive erénynyel van telve,
Fejlik szivén a jó, hejh de mig az felnő;
Elölheti a bün, — mint hamarébb fejlő.

Mert hisz az ifjunak lelke könnyen hajlik,
A szív ezen korban nyughatatlan, zajlik;
Eleven a lélek, — ragadós a példa . . .
Legtöbb ember ifju kora nyomoréka.

Andris lelkében is csirát vert a vétek,
De, hogy ne zavarjam össze a beszédet:
Szép sorjával mondom el az egész dolgot,
Andris körül a bün hogyan forgolódott.

II.

Megáldotta Isten Boros uram házát,
Az egész faluban alig lelni párját,
Asztagokban rakva van a föld termése,
Mosolygós az egész udvar kinézése.

A négy lábu jószág csapatosan jár ki,
Van itt Isten áldás, láthatja akárki,
Igyekező a ház apraja, és nagyja,
Az öreg, heverni egyiket sem hagyja.

Másképen néz ám ki a szomszédnak háza,
Hol a dinomdánom éjjel nappal járja;
A hol ez a jelszó: „holtig él az ember,
Ugy szép az élet, ha zajos, mint a tenger!“

A gazda magát a munkáért nem ölte,
Apjáról maradt rá két szép telek földje;
Fogy? vagy szaporodik? nem is igen bánja:
Pedig neki is van egy pár fia, lánya.

Andris a szomszédba néha be-benéze,
Gondolta magában „hogy micsoda nép e? . . .
Itt talán a jövő számba sem jő, vagy mi?
Biz az illyen dolgot abba kéne hagyni!“

Hanem ő nála is illy gondolat alatt
Mind annyiszor lelkén egy egy ujabb fakadt;
Bizony nekem is kén' könnyitni a terhet
Apám akármire, csak engemet kerget!“

Igy leste az időt a bün, mig egy magot
Andris kebelébe belehajithatott . . .
— Csak lassan jön le a földre az éjszaka,
Mig aztán elterül, mint a tenger, — rajta.

Minden tettnek van egy kiszabott határa,
A ki ezen tullép, drága lesz az ára,
— Drága lett az Andris fiatal szivének,
Szomszéd küszöbére, hogy olly gyakran lépett.

Látta a rosz példát, s eltürte ha látta,
Nem sajgott már szive mind ezeket látva,
De, — sőt tetszett neki az a könnyü élet,
S otthon a munkához kedvetlenül lépett.

Az apai szó is elhangzott a légbe,
Keveset adott a serkentő beszédre;
Az engedetlenség ütött tanyát lelkén,
Panaszos szavakat forgatott a nyelvén.

Időközben aztán majd oda is bement,
A hol ollyan gyakran emlitik az Istent,
Rothadt szavak között, — a czégéres házba,
A hol a véteknek nő terepély fája.

Előbb, — mert belőle muzsikaszót hallott,
Eltánczolni azt a képzelt bubánatot.
Keresve a kedvet, — mellyet öreg apja,
Üzött tőle el, — hogy munkára nógatta.

Előbb egy pár garas, később forint számra,
De majd a buza is véka számra járja . . .
‚Andris!‘ — megszólalt bennt, a lelkiismeret,
Vigyázz! az illyen ut nem jó végre vezet!‘

Megszólitá Andrist a lelkiismeret,
A midőn a bor közt haza emlékezett;
Hejh! ha ezt megtudná az ő öreg apja
De elsötétednék boldogsága napja.

De ha már egyszer a szivben van a vétek,
Nagy erőbe kerül azt onnan kitépned . . .
Kitépni azt onnan Andris se birhatta,
Legyőzte szivét a bornak lángja, habja.

És mivel a szokás szenvedély lesz végre
Andris a korcsmába mindennap betére,
Ezelőtt háttal sem fordult arra felé,
Most benne mulatni nagy örömét lelé!

De van-e olly titok a kerek ég alatt,
A mellyet az idők fényre ne hozzanak? . . .
Andris tetteit is megtudta az apja,
Millyen mélységes volt, millyen nagy bánatja.

Intés, fenyegetés, szigoru vigyázat . . .
Ezzel állt eléje az apa, — fiának;
Minden lépten nyomon fia után nézett,
Megölni akarván lelkében a vétket.

Az édesanya meg sirva-riva kérte:
Térjen a jó utra, — ha nem másért, — érte! . . .
Ne hagyja meghalni szomoruság miatt;
Hol leljen örömöt, — ha ő is csak kint ad?!

III.

Nem sok haszna lett az apai beszédnek.,
Az édes anyai sirva-könyörgésnek.
Csak az maradt Andris, a mi volt ezelőtt,
A bün posványiba de még jobban bedőlt.

Nem az hozzá apja, anyja, mint volt régen
— Mást illyen esetben megölne a szégyen —
Mint a rosz cselédnek ugy néznek utána,
Pedig de szabadon járt, kelt hajdanába!

Keskenyebbre szabták Andris akaratját,
Ide-oda menni világért sem hagyják;
De nem lett bevágva ezzel Andris utja,
Edes szülőit ő meglopni is tudja . . .

Minden embert csábit, ösztönöz a vágya,
Ugy tud örülni, ha teljesülve látja . . .
Vágya volt Andrisnak a korcsmába menni,
— Elkövetett mindent azt valóvá tenni.

Köblivel fogyott a drága tiszta buza,
A zsidó ha egyet törölt, kettőt huza,
Majd az is történt, hogy elloptak négy lovat,
A minek árából pedig Andris mulat.

Kicsire apadt a sok takarmány féle,
Bürök, belindek nőtt a kazlak helyére,
Rongyos az istálló, poros a padlója . . .
Nem áll, hogy a jószág tán a mezőn volna.

Igy lett aztán holddá a szép kövér telek,
Fogyott, fogyott, de hát ujra meg nem tellett;
Sokra megy sok kicsi, s a mihez nem adnak,
De vesznek belőle, — fogynia kell annak.

Szomoru a háznak külsője, belsője,
Egy kiirthatatlan gyommal van benöve
Kiirthatlan gyommal, — a nyomorusággal,
A lakók szive meg kin-, szomorusággal.

S mind ez Andris miatt, — ő a ház keresztje,
A két szüle szivét halálig epesztve;
Fáj nekik, fáj nagyon, — vérezi szivöket,
Elromolva látni édes gyermeköket.

— Ment az idő, ment, ment, a tavaszból tél lett,
Andrisban egészen romlott lett a lélek,
Elveszett szivének becsületessége,
Kiüzte azt onnan, vége annak, vége! . . .

Mi van a szép testnek deli termetéből?
Mi maradt a szemnek égető tüzéből?
Hova lett az arcznak ékes pirossága?
Vége annak, vége, eladta korcsmába!

Hova lett a sziv, — a lélek olajága?
A kebel szentsége, a hitnek világa?
Az a nyugodt élet öröm, és bú között? . . .
— A boros poharak között összetörött.

Régen lehetett az, hogy az öreg apa
Sirt, — most könyet csalt ki szemére bánata;
Elveszett öröme, elveszett gyermeke,
A ki reménye volt, — a kit ugy szerete! . . .

De majd harag lépett a bánat helyére,
— Nem türheté többé fiát közelébe,
Elüzte magától, a midőn azt tette,
Hogy őt, feddő apát, — visszafenyegette.

IV.

Erős az apa-sziv, legyőzni a terhet,
Az éles fájdalmat, hogy gyermeket vesztett;
De az édesanya? . . . hol van ollyan bánat
Mint gyermeke vesztén az édes anyának?! . . .

Beteg a jó anya, nem csoda, nem csoda,
Andris fia felől nem nyughatik soha;
Sok egy nap, — egy óra : arra hogy szemébe
Az emlékezetnek könyüje ne égne!

Nagy orvos az idő . . . ide be sem néze,
Hogy balzsamot adna az anya szivére;
Hogy beleültesse a biztató reményt,
— Pedig a jövőtől gyógyulatot remélt.

Mindig betegebb lett a jó édes anya,
Örökre veszve van szivének nyugalma;
Érezi halálát, — bu viszi a sirba,
Eladó leánya ugy ápolja, — sirva.

Fájó lelkének az legutolsó vágya :
Csak addig éljen, mig fiát egyszer látja.
Hiszen gyermeke az, ő szülte, nevelte.
Ha meglátja, aztán nyugott lesz a lelke.

Hol van most a fiu? hogy, miként van dolga?
Hadd látná az anyát, — s látva felzokogna;
— Keresteti apja . . . végső kérelemre
Haldokló anyjához, hogy még élve lelje.

— Eljutott hozzá az apai üzenet :
Nem beszélhető el, mit lelke érezett :
S fájdalommal, kinos érzelemmel telve
Sietett anyjához, — hogy még élve lelje.

— Nézzétek, nézzétek, . . . ott a bünös gyermek!
Most lép be az ajtón, — mint háborog, reszket;
Fel-felszökik a vér szivéből az arczba . . .
Nagy lehet szivének, lelkének a harcza.

— Elfordult az apa, a midőn meglátta,
De nem a haragtól, hanem bánatába';
Két könycsepp született a beesett szembe
— Meglátta ezt Andris, s megrendült a lelke.

Csendesen, csendesen . . . ! aluszik a beteg,
— Talán fel sem ébred álmából, ugy lehet —
Egyik gyerek amott, — másik gyerek emitt . . .
Életért könyörög, zokogva mindegyik . . .

Belépett a fiu, — ha pokolba lépne
Nem lenne olly kinos, mint hogy ide lépe . . .
Csendesen . . . csendesen . . . ! aluszik a beteg!
— Letérdepel Andris a haldokló mellett. —

Néz . . . néz . . . merően az aluvó anyára . . .
„Ez tehát, ez tehát tetteimnek ára"!?
S a betegnek kezét ajakához vitte,
Rásirni azt a kint, a mit érez szive . . .

— A nap is, mielőtt lemenne az égről,
Lenéz, bucsuzni az elhagyott vidéktől . . .
— A beteg anyának elmult csendes álma . . .
Tekintete esett zokogó fiára.

Csak nézi gyermekét a haldokló anya . . .
Mintha ébredezne lelke gondolatja . . .
De nem ismeri fel; — az emlékezetnek
Napja kialudt már, — éj födi a lelket!

Nem az emlékezet, — homályos sejtelem
Sugja neki, hogy az, a kit néz, ki legyen.
S a halvány ajakon gyenge mosoly fakad . . .
— Becsukódik a szem e mosolygás alatt.

V.

Sirban van az anya. — Andrisnak a lelke
Nehéz bubánattal van csordultig telve;
Érezi, hogy ő volt gyilkosa anyjának . . .
Hol szerezzen ő most nyugtot bánatának?

Eszébe jutott, hogy anyja sirva kérte;
‚Térjen a jó utra, ha nem másért, — érte . . .
Ne hagyja meghalni szomoruság miatt!'
— S ez emlék mélyen, a sziv fenekéig hat.

Fáj neki, fáj nagyon az az emlékezet,
Anyja kérésének mért eleget nem tett!?
Szemrehányó arczczal fenyegeti a mult,
Jelene fájdalom, jövője elborult.

S a szigoru biró : — lelkiismerete
Az anyai sirhoz gyakran kivezette;
Hejh ezt a sirhalmot ő emelte ide! . . .
— Nem kell magyarázni neki, hogy elhigyje . . .

— Elszoritá szivét az a nehéz bánat,
S miként a felhőből záporeső támad :
Megeredt Andrisnak két szeme könyüje,
S hogy kisirta magát, — meg is könnyebbüle.

Mindegyik könycseppje a szivére folyt le,
Az elhervadt erény földjét nedvesitve;
S kizöldült tőle a rég kiszáradott fa,
Esküvel fogadta, hogy ápolni fogja.

„Van még egy jó atyám! — ennek is a lelke
Buval, fájdalommal van miattam telve;
De boldoggá teszem! . . . oh ha elég lenne,
Hogy általa multam el legyen temetve!

És te anyám lelke . . . feledd el, feledd el
Mit szenvedél értem; — oh légy gyermekeddel,
Örködjél felettem! légy vezérem hogy a
Jó utról ne lépjek, ne bukjam le soha!" . . .

Leborult a sirra. — — Imádkozott ajka
Isteni segitség kérése volt abba . . .
Imádkozás után felnézett az égre
S látta hogy az ég, rá vigasztalva néz le.

Könnyebbülve hitte, érezte a lelkét,
Megsiratva multját, elsirva keservét;
Sietett eléje az édesatyának
Enyhületet adni méltó bánatának.

Leborult eléje, — átkarolta térdét,
— Többi testvérei ihletődve néztek —
Csak nézett, csak nézett ősz apja szemébe,
Harag-e az, a mi ott ragyog, vagy béke?

„Atyám, atyám! ime megtért bünös fiad!
Add rám kegyelmedet, add rám áldásodat . . .
Legyen általad is multam elfeledve . . .
Kérem az Istent, hogy ő is elfeledje.

Nem szólhatott többet, — nem birta a lelke,
De meg ősz apja is keblére ölelte :
„Fiam! te adtad a but, nyomoruságot,
Csak te adhatsz ezek helyett boldogságot."

„Az erény utjáról ne lépj félre többet,
Ifju vagy, multadat jövőddel befödhedd;
Kerüld a korcsmát, a bünök lakó helyét,
Nyujtsa reád Isten megáldó jobb kezét!

— De szép szinben látta Andris azt az éltet,
A mellynek küszöbén e perczben átlépett;
Kinos volt az álom, — eddigi élete,
Jol esett lelkének, hogy már felébrede.

* * *

Eljött a boldogság, ez a vándor madár
Ez a szegény család de is rég látta már! . . .
— Kezdi e kis háznak kebelében, kezdi
Elpusztult lakhelyét ujból egyengetni.

Az az édes atya oda fennt az égen
Megáldotta Andrist, — dolgozván serényen
— Emitt is a dolog, amott is a munka
De Andris a dolgot soha meg nem unta.

Nem egyszerre jön meg a fának virága,
Előbb leveleit, bimbajait hányja.
Igy jött vissza lassan az elpusztult telek,
S az öröm, boldogság igy jött ezek mellett.

Majd menyasszonyt hozott Andris az uj házba,
A megelégedés tanyája lett háza . . .
S az ősz, öreg apa még azt is megérte
Hogy egy kis unokát ringatott ölébe'.

Egy hervadt virág története.

Történeti beszély, irta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Folytatás.)

Uti kaland.

Furcsa zajos szabadalmai voltak ezelőtt csak pár századdal is a magyar nemes embernek.

Ellenségét fölkereshette, gáttalanul üldözhette s elfoghatta, sőt meg is ölhette; a felelősség csak utólagosan volt övé.

Rozsályi Kún István uram is boszut akart állani a nagy gyalázatért, a melly vele történt.

Mert a megelőző hirek után szentül hitte, hogy a rabló, vagy megszöktető nem más, mint Zólyomi Dávid és e hitében még jobban megerösité az, hogy épen a fiatal Zólyomi szintén eltünt a társaságból.

Kún István uramnak sok jó embere, atyafia és barátja volt a menyegzőn, kik egy s más hatalmaskodásért, mellyet vidékeiken elkövetett, teljes szivökből gyülölték Zólyomi Dávidot s kik közössé tették a gyalázatot, melly a völegényen elkövetteték. Maga Zsigmond herczeg, mint fejedelmi atyja személyese, a korona tekintélyét látta ez által megsértve.

— Asszonynyal nem lehet sebesen utazni s bár már késtünk az idővel, Székelyhidig beérhetjük öket — kiáltá ez utóbbi, s e biztatásra az egész férfisereg lóra kapott s nagy dühvel rohantak hegyen völgyön — jobban mondva — a nyirségi homokon Székelyhid vára felé.

De hiában vágtattak; egész uton semmi nyomát, látszatját nem kaphaták Szécsi Máriának.

Másnap délutánra egészen a vár alá értek.

— Ha ő — és ide rabolta öt; akkor jól igyekezhetett - mond Zsigmond herczeg; különben mit nekünk a vár? Belovaglunk s kikutatjuk, mint egy madárfészket.

— Nagyságod, ugy látszik, régen nem látta Székelyhidat.

— Ezelőtt mintegy három esztendővel.

— No hiszen azért beszélhet illy könnyedén. Nem a régi haszontalan kastély áll most ott. Zólyomi uram két esztendő óta dolgoztat azon; fegyveres erővel hajtat munkára egész vármegyéket s hazaárulónak nevezi, ki a munka elől vonakodik, miután szerinte ez a törökök ellen a legerősebb védbástya.

— S messzi haladt-e már munkájában? — kérdi meglepetve a herczeg.

— Négy kapun és három vonóhidon lehet a belső várba jutni. Hármas vizárok, mellyekbe az Ér vizét bevezette; két földtöltés karózattal és kosarakkal megerősitve, mozsarakkal megrakva; különb erősség lesz az N.-Váradnál, ime e dombról épen kivehető; a nap hátmegül süt s e mezőn mocsárokon végig nyujtja a tornyok hosszu árnyékát.

A herczeg, Kún István s az egész csapat megállottak, s az első ugy látszék, gyönyörködék a sajátságos látványban, melly a kis dombról nézve lábai előtt terült.

— Tagadhatatlan, hogy furt fejü ember ez a Zólyomi Dávid; illy erősséget és illy hirtelen! . . . A mozgásból ugy látszik, hogy az őrségről is van gondoskodva.

— Ha van-e? — mond egy fiatal, biharvármegyei nemes. Elhiszem azt. Több ezer jó vitéznél; de hiszen érzi is a vidék. Mert mikor a fizetés odabenn nem telik, hát idekinn szedik föl. Aztán meg amott a tulsó oldalon várjobbágyból, mesteremberből egy egész város.

— Ha ez mind igy van Kún István uram, akkor jobb lesz, ha fölhagyunk az ellenséges indulattal, egyetmást igy is csak kitudhatunk. Ha Zólyomi otthon van, nem hiszem, hogy bennünket kirekeszteni merne; ha nincsen, akkor az utat másfelé vették, — de a fejedelem fiának és személyének csak akkor is adnak szállást.

Az üldöző csapat tehát szép lassan megindult s épen napnyugtára ért a kapuk elé.

— Kaput nyissatok a fejedelem nevében! — kiált Zsigmond herczeg egyik apródja.

— Maga a fejedelem ő nagysága van oda át? — kérdi a kapuőr.

— Fia Zsigmond herczeg, képmása; azért csak bocsásd le bátran.

— Megbocsásson kegyelmetek, előbb ő nagyságánál kell jelentést tennem; napnyugtával csak engedelmével jöhet át valaki, s csapat nép akkor sem. Azért várjon kegyelmetek, mig a dolgot megjelentem.

— Nem megmondtam? Nem olly könnyü itt a bejárás — mond a bihari nemes.

Egy jó óranegyedet várhattak, mikor végre a bástyán megjelent Zólyomi Dávid.

— Kik vagytok és mi járatban? — kérdi onnan a magasból.

— Ha szeme van, hát látja kegyelmed, Zsigmond herczeg és én rózsályi Kún István vagyunk itt.

— Azt még csak megláthatnám, hanem ollyan szemem meg épen nincsen, hogy kegyelmetek szándékát a dolmányon keresztül megláthassam. Azért erről szóljon kegyelmed; ennyi kisérettel még a fejedelem ő nagysága sem szokott oknélkül járni.

Kún István erre méregbe jött, s boszuságát nem rejtheté.

— Zólyomi uram — kiáltá — azt mondom, hogy a tréfából már elég volt. Kegyelmed jól tudja, hogy én törvényes hitestársamat keresem, s ha ki nem adja, kegyelmed lássa, ha nótán veszti fejét vagyonát.

— Micsoda? — kiált amaz csodálkozva — hát felesége, az én szép hugom megszökött kegyelmedtől? Hiszen csak most hallám a lakadalom hirét! . . . Hahaha! Na még illyet sem hallottam, hogy a völegénytől menyasszonya megszökjék! . . . Mit csinált neki kegyelmed? . . . Talán az orrát akarta leharapni . . . hahaha! . . .

— Én lelövöm, mint egy kutyát — mond dühösködve Kún István; de a fejedelemurfi megcsendesité.

— Nem nagy tisztességtételre mutat, Zólyomi uram — mondá — hogy kegyelmed fejedelme fiát és képét illy hosszasan várakoztatja; magyar ember utolsó vendégét is örömmel látja.

— Mint vendéget? Isten őrizz, hogy nagyságodat, kit szivemből szeretek, be ne bocsássam. S ám jöjön ráadásul Kún István; de a kiséret forduljon balra s térjen le a városba, hol ellátásáról gondoskodva lesz. E rendszabályért illy háborus időben nem neheztelhetnek kegyelmetek.

Zsigmond herczeg és Kún István bebocsáttattak; a bihari nemes is utánok akart ugratni, de a fölvonó hid hirtelen fölcsapódott s ő lovastól együtt a vizárokba esett.

Zólyomi joizüen nevette a mocsárban eviczkelőt.

— Kár volt próbát tenni uracskám, most majd békák költenek a dolmányban; illyen ez a székelyhidi vár; engedelem nélkül csak madár jöhet be ide.

A bihari nemes és lova sok vesződés és átok között kivonattak, s hogy ez megtörtént, mindnyájan a városnak tartottak, hol csakugyan minden megtörtént szives fogadtatásukra.

A herczeg és Kún István uram sem panaszolhattak.

A vár asszonya, Bethlen Kata asszony, bár nyavalyás, igen rosz egészséggel dicsekedheték, ugy hogy a konyhákhoz zsellyeszéken kellett magát hurczoltatnia, mindent elkövetett, hogy igaz magyar vendégszeretetét megmutassa.

A gonosz Zólyomi Dávid azonközben az eseményt mégis elmeséltette s a boszus völegényen jókat nevetett.

— Ha rosszacskán nem vagyok s azt nem hallom, hogy az urfi ő nagysága is rosz szivvel van hozzám, higyje el kegyelmed, én is ott lettem volna; de hiszen fiam ott volt; hogy nem hozta el öt kegyelmetek.

— Igaz — kiáltá Zólyominé — a mi Miklósunk talán nagyatyjához ment vissza? . . .

Kún István homlokára ütött.

— A biz Isten! . . . Hsz' ennyi eszem lehetett volna! . . Huszt ott van közel; bizonyosan oda mentek mindketten.

— De hát csak nem hitte azt kegyelmed, hogy ide, Székelyhidra futottak? kérdi Zólyominé.

Kún István irultpirult és hallgatott.

— Voltak emberek, kik erre felé látták öket indulni — habozott a herczeg.

— Utoljára még fiunkba lesz szerelmes. Mai világban sok bolondot beszélnek s még többet elhisznek az emberek.

— De mi annál természetesebb, mint hogy a leány, ha férjénél nem szereti, az apai házhoz térjen? — jegyzi meg Zólyominé.

— Oh jól tudom én, — mond Zólyomi — hogy ellenségeim mindenfelől törekednek reám. Azt a kis szolgálatot irigylik, mellyet hazámnak tettem s ezt a kastélyt, mellyet a török orra alá rakattam, s melylyel az ország négy megyéjét őrzöm. De él az Isten s megtetszik, ki az igaz ember! . . .

A herczeg és Kún István teljes meggyözödéssel nyugalommal hagyták oda Székelyhidat s a herczeg Nagy-Váradnak, Kún István lankadt hevü csapatával Husztnak fordultak.

A bihari nemesen, ki a sárból nem tudott kitisztulni, egész uton nevettek.

— De hiszen megállj, Zólyomi Dávid; ha én vizes vagyok, te sem viszed ezt el szárazon — mond fenyegetözve a hetyke gyerek.

* * *

Ez alatt csendes lépésben érte el a Szilágyságot és Tasnádot Szécsi Mária.

Itt, hol igen nagy majorházat és szölöskerteket tartott, lovakat cserélt; nehány szolgát vett magához s még nyugodtabban haladt be Erdély felé.

A Meszes hegyén megállott és visszatekintett a somlyai vár felé.

— Az Istenért, ne álldogáljunk! sürgeti Zólyomi Miklós, hátha üldözik kegyelmedet; egy percz sincsen elveszteni való.

— Látsz-e porfelleget Somlyó felöl? — kérdé a szép amazon.

— Nem; nyugottnak látszik az egész vidék.

— Akkor itt az erdöben reggelizünk. Nincs valami kedvesebb előttem, mint zöld erdöben, virágok közt, madárcsevegésnél reggelizni. Nehogy azt gondold ám, hogy fekete levest fözetek; oldjátok le a málhákat s vegyetek szalonnát elö. Kis fanyárson szalonnát fogok sütni! . . .

S valóban egy szép szomoru nyirfa alá már le volt telepedve; hosszu fekete bársony öltönye mint felhö terült el, mellyböl fenn a gyönyörü angyalfö mosolygott elé.

A hirtelen föllobogó tüz tündér-fényt árasztott üde arczára s megaranyozta fényes fekete fürteit; a kis fanyárs, mellyet Zólyomi faragott számára, olly különösen állott gyöngéd hó ujjai közé, mellyen nagyértékü gyémántgyürü ragyogott.

— Istenem, milly nö ez! — sohajtott föl a fiatal Zólyomi s mig Mária láng tekintete mélázva merengett be a kék lángokba; ö egy szembeeső fatörzsre dölve, tanutlanul átengedé magát a gyönyörnek, mellyet a szép hölgy látásán alkalmasint minden tizenhét éves férfi-sziv érezhetett volna.

Ezalatt a kis kisérö csapat is eloszlott az erdöben; a paripák vidám nyeritéssel fogyasztják a gazdátlan füvet s a cselédség egy távulról átszólongató kakukkal bohóskodott.

— Nem veszesz részt? — kérdi végre a szép nö Miklóshoz fordulva s szép ujjai között a hófehér kalácsot két részre osztá.

— De igen; legalább a munkában mindenesetre — mond az ifju — a fanyársat kiragadni akarván. — Majd én sütni fogom; kegyelmed apritson hozzá kenyeret, mire a zsirt csepegtessük.

— Nem; ezt nem engedem — mond bájos szigorral az amazon. Én akarom sütni.

— De ha a kezét összeégeti. —

— Mindegy, a fözés csak akkor illeti a férfit; ha asszony nincs a háznál.

— De itt nem vagyunk házban.

— Hogyan? . . . E szép szönyeg ezer virággal, e gyönyörü élö oszlopok, zöld és kék menyezet . . . . Van-e ennél szebb, gyönyörübb lakház? . . .

— És gyönyörübb házi nö!? — kiált az ifju elragadtatva.

A szép nö pajzánul fenyegetözött ujjaival. Miklós elhalványodott s jó ideig nem tudott szólani; csak apritá a kalácsot nagy szótalanul.

— Mondja csak kegyelmed — mond végre — meddig megyünk még? . . . Ki akarunk futni az országból? . . .

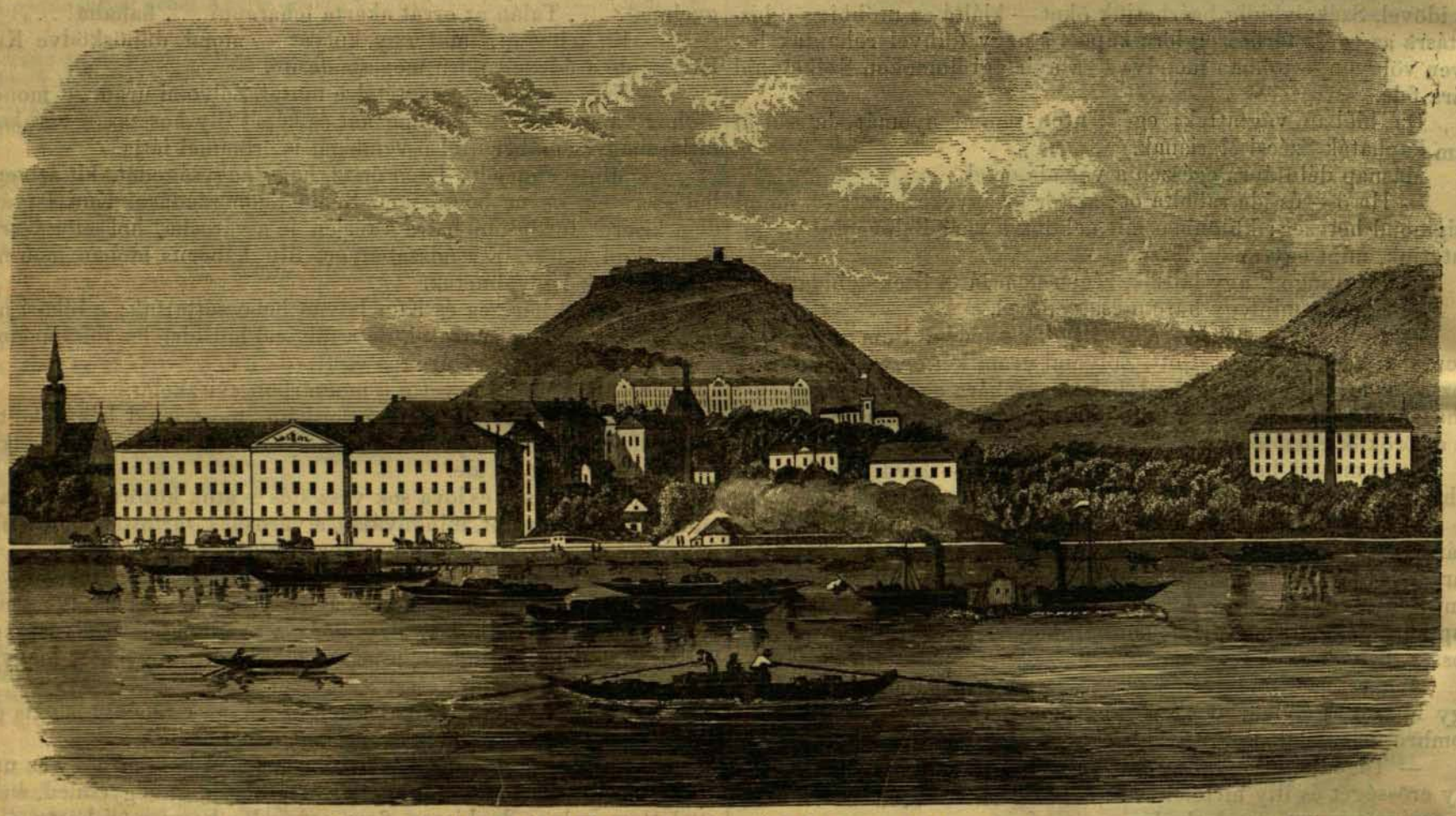

Haimburg (Alsó-Ausztriában.) — (Lásd a szöveget 126. oldalon.)

— Azt hiszem, épen most futunk az országba.

— A fejedelemhez?

— Ne légy olly kiváncsi; majd meglátod, azt hinné az ember, hogy nö vagy.

Zólyomi pirult és hallgatott. Nem lett volna ember, ki többé lelket verjen belé.

Aztán még Mária igyekezett öt kibékiteni. Kinálgatta piritóssal, kalácscsal és arczsimogatással.

Az elsöket nem fogadta el; de az utóbbiak végre visza látszottak adni elöbbeni kedvét.

— De már induljunk! — szólt végre helyéből fölszökkenve az amazon. Ugy-e, női szeszélynek elég időt áldoztunk?

— Talán igenis sokat.

— Ste csak ennyit vagy képes tenni egy nö szeszélyéért; majd lesz idö, mikor többre is kész leszesz választottad kedvéért.

— Nem rólam van szó, hanem kegyelmed veszélyben létéről. Ha csak én lennék kérdés alatt, én meg is halok örömest, hahogy parancsolja.

Mária megsimogatta a pelyhedzeni kezdö arczot.

— Azt világért sem parancsolnám; neked élni kell, illy derék ifjura sok szép és nagy tettek várnak a megrontott hazában.

Illy beszéd közben a málházás megtörtént s a kis karaván folytatta utját a Körösvölgye felé.

Alig értek azonban a N.-Váradról bevezető utra, midőn a Királyhágó felöl porfelleg emelkedik s erös dobogás jókora lovascsapat jöttét jelenti.

— Ez vagy Kún István, vagy Zsigmond herczeg — mond Mária kezét szemei fölé tartva e a jövök elé kémelve.

— Ugy vonuljunk hátra ideje korán, a mig észre nem vesznek.

— Hah! Mit gondolsz; elbujni valaki elöl! . . .

— No harczoljunk meg hát! — mond az ifju, a nem érdemlett megszégyenités miatt kardját boszusan kivonva.

— Kardodat rögtön hüvelyébe rejtsd! — kiált a szép nő parancsolólag s szemeit még mind a közeledő csapatra szögezve.

— De ugyan mit akar hát kegyelmed? . . .

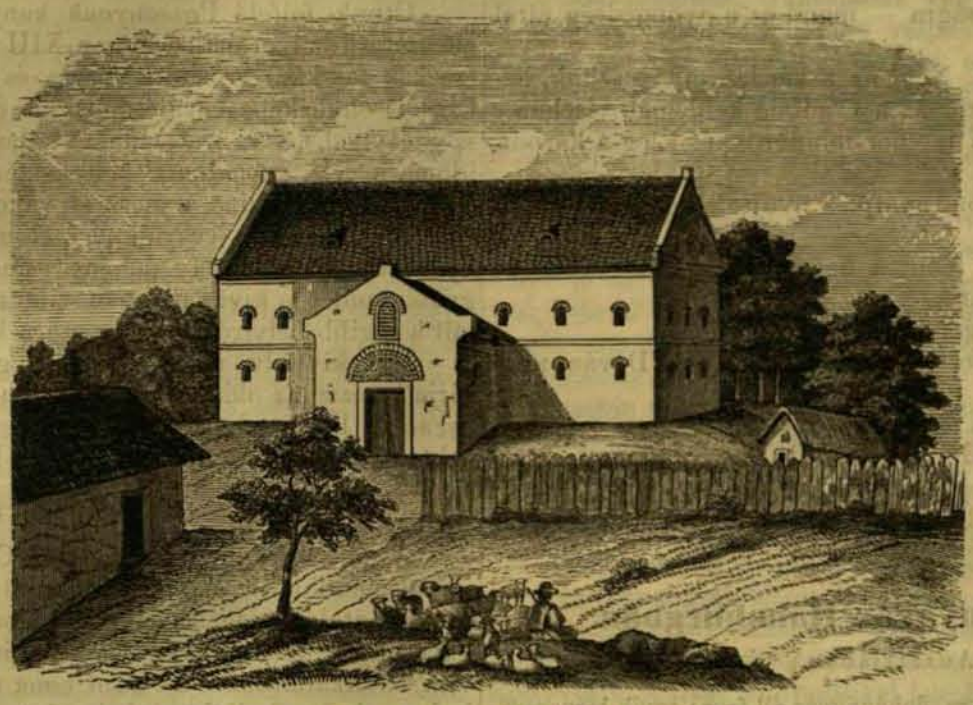

Csallóközi uti-képek : 16. Czilchert példányjuhászata Guthoron.

— Mit akarok? . . . kész vagy megtenni, a mit én akarok? . .

— Mindent, küldjön kegyelmed a halálba! . . .

— Látod itt jobbra ezt a sziklaormot? Tetején szép parlagi rózsát látok viritani . . . . Szállj le és hozd el nekem . . . . Nos nincs kedved megtenni? — Ugy majd magam megyek érette . . . . . S mozdulatot tön, mintha leszállani akarna.

Miklós békétlenül szökött alá; s kedvetlenül, vissza-vissza te-kintve, ment fölebb fölebb a nyaktörő uton.

— Talán fél kegyelmed a leeséstöl; vagy a visszajövetel veszedelmeire gondol? Ugy soha sem lesz belöle nagy ember. — Ki magasra akar hágni, soha sem szabad föltennie, hogy még lefelé is eshetik.

— Csak azokat tartom szemmel; de biz Isten, ha valamellyik kegyelmedet bántja, ezzel a köszirttel ütöm agyon.

— Jó jó, csak haladj — felel nevetve Mária — arra nem lesz szükség.

Mire Miklós a szikla tetejére ért, Zsigmond herczeg már utolérte Szécsi Máriát.

Ez ugy tett, mintha csak most venné észre a nyomában jövöket s a legvidámabb arczczal fordult vissza.

— Örvendek, hogy ujból szembenlehetek nagyságoddal; legalább annál nagyobb bátorsággal utazhatunk egy ideig a hegyek között . . . Milly gyönyörü tavaszi nap; egészen fölvidul a szív az utazásban. — Nincs nevetségesebb, mintha fiatal férfi hóditó nő ellenében tekintélyt akar tartani. Hasonlit azon jelenethez, midön pajkos gyermek az öreg tanár öltönyeit magára véve, komoly arczczal utánozza társai elött és ellen annak feddő szavait.

Az ifju herczeg is érti ezt; még pedig elannyira, hogy a mondandó szó torkán akadt.

— Egészen meg vagyunk lepetve, hogy kegyelmedet illy váratlanul itt találjuk. — Apósánál Bethlen István uramnál Huszton gondoltuk lenni.

— Nagyságod feledni méltóztatik, hogy nekem idebenn jószágaim vannak, és seholsem találhatnám magamat *megutált üldözőm* elött nagyobb biztosságban; mint az igazságos fejedelem s lovagi lelkü két fia oltalma alatt.

— E bizalom igen szép kegyelmedtöl, asszonyom. És hova siet mostan? . . .

— Egyenesen Dévára. Ott van leglakhatóbb udvarházam s ott legtávolabb vagyok azoktól, kiket nem szeretek.

— Tudva vannak-e e körülmények a fejedelmi udvar elött?

— Még eddig nincsenek. De a legközelebbi megálló helyen irni fogok ő nagyságának s nagyságod lesz olly szives, hogy azt Görgénybe, a fejedelem jelen mulatása helyére elvigye, miután én illy nagy kerülöt épen lóháton nem tehetnék.

Ez fél kérő, fél kérdő hangon volt mondva; de egyszersmind azon biztossággal, mellyet parancsoláshoz és engedelmességlátáshoz szokott egyének annyira eltalálni képesek.

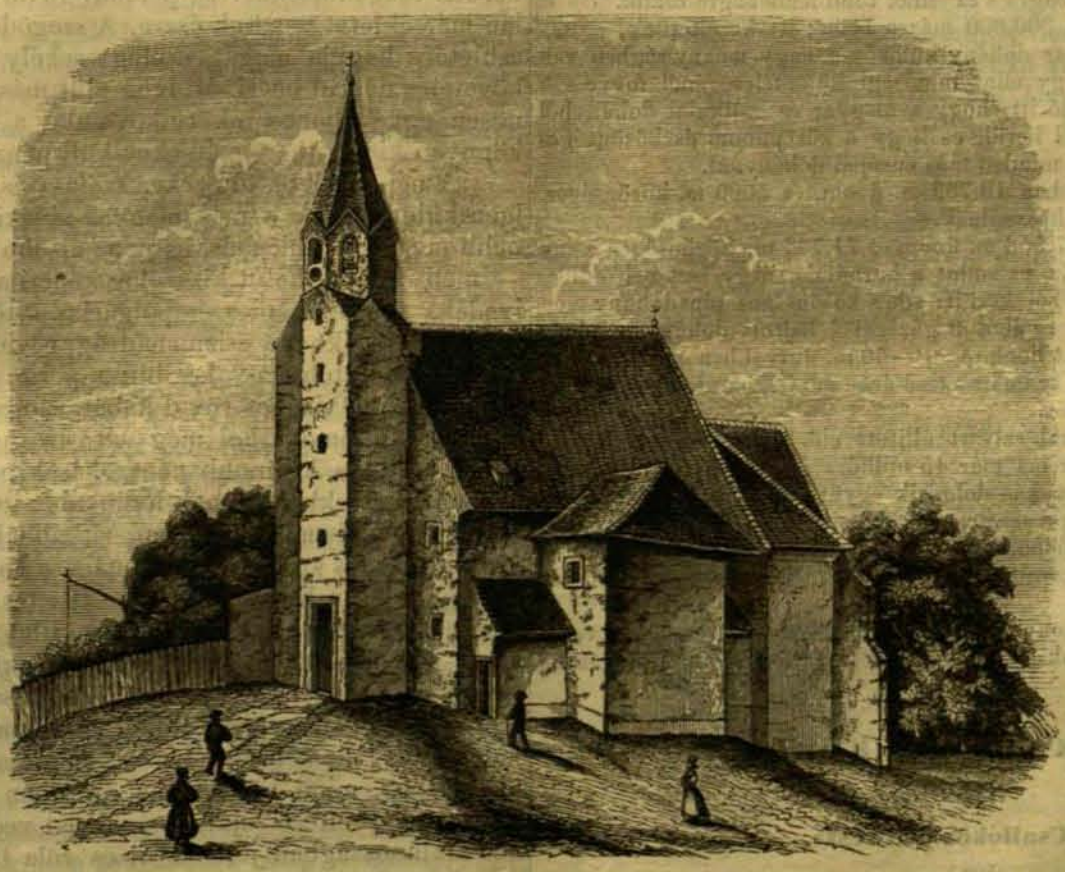

Csallóközi uti-képek : 17. Püspöki templom.

— Valóban ezt nem tagadhatom meg. Bár tudom, az udvarnál nem kedves küldetést teljesitek általa.

— Egy üldözött nöt pártfogolni minden nemes lelkü férfiu kedves kötelességnek tarthat . . .

A herczeg darabig hallgatott. Egyszerre élénken megszólalt:

— Igaza van . . . . De most megbocsát asszonyom, ha mi pályánkat kissé gyorsabban folytatjuk, még ma nem reggeliztünk s az Hunyadon vár reánk . . . . A viszontlátásig tehát Hunyadon! . . .

Ezzel nyájasan emelinté meg boglárros kalpagját s elvágtatott. Gazdag szöke haja, világos kék bársony mentéje, mint szárnyak usztak utána a légoen.

— Csinos ifju! — mond kedvteléssel tekintve utána Mária.

— Ördöngös asszony! — mond magában a vágtató herczeg. Büvöl, mint a csörgő kigyó.

— Itt a virág — szól a visszaérkezett Miklós, ki meg nem fogható, miként történhetett illy gyors és barátságos elválás a felek között.

— Köszönöm! . . . De kezeid látom, véreznek . . . No lásd, ezt nem kellett volna tenned . . . Tartsd, hadd kössem be.

Ez gyönyörüen himzett zsebkendőjével a boldog ifju megsérült ujját gyöngéden bekötözé.

— Nem érdemes e fáradságra — mond az e gyöngédség által leigézve.

— Sőt többre is érdemes. Nem az a kérdés, mit teszünk, hanem hogy mikor tesszük. A rózsát hervadtáig keblemen viselem s aztán imádságos könyvemben tartom mindörökké. Elég a kárpótlás? . . . kérdi kezét nyujtva.

— Királyilag elég — mond az ifju, a nyujtott kezet égő ajkaihoz tapasztva.

Szeretett volna kérdést tenni a herczeggel végeztekről; de félt, hogy ujra kandinak tartatik.

Mária azonban eltalálta gondolatát.

— A herczeggel jól végeztem — mond — majd Déván mindent elbeszélek.

— Tehát oda megyünk a mi kastélyunkba?

— Hohó uracskám; feledni méltóztatik, hogy ugyanott a szegény Szécsi Máriának is van egy kalibája.

— Igaz, no de mindegy; legalább szomszédok leszünk — fejezé be elégülten az ifju.

(Folytatás következik.)

A cs. kir. dohánygyár Haimburgban.

(Alsó-Ausztriában.)

Az osztrák birodalomban 26 cs. dohánygyár áll fenn; egyik legnevezetesebb ezek közől a hainburgi. Hainburg városa a Duna jobb partján Bécstől 6, Pozsonytól 2 mérföldre fekszik.

A Dunáról nézve, mint képünk is mutatja, a háttérben látszik a várhegy (Schlossberg), alantabb a hadfi-intézet nagy épülete; jobbra a nagy tűgyár, egészen az előtérben, a Dunaparton pedig a dohánygyár melléképületeivel. Milly nagyszerüek ezek, onnét is látható, hogy értéküket egy millióra becsülik. Az 1856-ki közigazgatási évben 117,197 bécsi mázsa nyers dohányt dolgozott föl e gyár, mellyből 7 millió értékü árut készitett el. A benn dolgozó s foglalkozó összes személyzet mindent beleértve, 1366 egyénből áll, tovább egy 40 lóerejü gép is folytonosan működik.

Az egész kezelése több főágra s ez ismét több mellékágra oszlik.

A dohánylevél raktárba 300,000 mázsa befér; itt kezeltetnek, osztályoztatnak a levelek. A magyar dohány különösen nagy mennyiségben van itt képviselve, melly fajbeli, ugy mint minőségi különféleségénél fogva sok kép használható. Megjegyzendő itt, hogy a magyar és gallicziai dohányból igen sok szivar-boriték és bél kerül, és hogy a középfinom és közönséges szivar készitésére alkalmasabb minden más európai dohánynál.

Burnót készült itt 1856-ban 10,769 m. finom, és 5009 m. közönséges. Gyártására kizárólag gépeket használnak.

Pipadohány 1856-ban 27,558 m. finom és 71,733 m. közönséges s igy összesen 99,291 m. készült. Ez, valamint a burnót is, nagyrészt belföldi és csak részben amerikai dohányból került; sőt a közönséges pipadohány egészen belföldiből készül, melly czélból 9 gőzerővel hajtott dohányapritógép dolgozik; mindegyik 30 mázsát finomra, 40—60 m. durvábban aprit meg 10 munkaóra alatt; a katonaság számára olcsó áron adni szokott, ugynevezett limitódohányt pedig 100 mázsát.

1856-ban 39,647,425 darab szivart állitott elő, azóta pedig ez ágban olly kiterjedést nyert, hogy ez ma már 45 millióra is fölmegy egy év alatt. Egy nagy teremben 500 nőmunkás dolgozik együtt, kettenkint egymás kezére, ollyképen, hogy az egyik a szivar belét készíti, a másik pedig a külső boriték-levélbe betakarja. E módon kettő egy nap azaz 11 munkaóra alatt 600 darab szivart készit el, a gyakoroltabbak 800, sőt a legügyesebbek 1000 darabot is.

A gyárnak van vegyészkonyhája is, hol a dohánynyal folytonosan vegyi kisérletek tétetnek, hogy annak gyártási kezelése a tökély minél magasabb fokára fejlődjék ki.

Csallóközi uti-képek.

III.

Felső-Csallóköz déli része.

(Vége.)

Guthornak egyébkint mai nevezetessége a gazda közönségünk előtt jó hirben álló dr. Czilchert hires juhászata, melly egy idő óta a helyet juhgazdáink Mekkájává tette. Szépen veszi ki magát az emeletes ujdon juhakol, mellyet itt képben adunk, (l. 16. kép.) mit azonban a természetben sokkal festőibbé tesz szines terracottából kiálló párkányzata. Sajátságos belső elrendezése is.

Nagyobb és szebb helységek ezen utban ***Dénesdi*** és ***Misérd***. Az előnyösebb fekvés és a német ipar — miután régi német gyarmatok lakják — meglátszik rajtok. ***Dénesdi*** ujabb nagy templommal ékeskedik. Emlékezetesebb volt a ***misérdi*** anyaegyház, melly nehány év előtt azonban a tüz által elpusztult, s ma már csak szentélye maradt fönn mint kis kápolna; rajta a góthidom nyomai észrevehetők.

Utunk fölfelé Pozsonynak kanyorodván ***Püspökit***, az utolsó nevezetesb helyet értük. Már a XIII századból, mint az esztergomi érsekek falakkal erősitett városa és várdája ismeretes. Régi egyháza is ehhezképest válóságos kis dom : hármas hajóval, tágas szentélylyel, érseki oratorium és kápolnákkal. (l. 17. kép.) Késő góthidoma a XV. századbani keletkeztére mutat; egykor igen diszes épület lehetett, mint a mész és vakolat alól előtünedező freskók, ivgerinczezete, zár- és válkövei, dombormüvei és egyéb diszitményei tanusitják. A hely nehány csinos lakházon és két érseki nagyobb épületen kivül azonban szintén mitsem bir már azon diszéből, mit a régibb helyiróknál nagyszerü kertjeiről stb. olvasunk.

Egy kis falu, névleg és tettleg, nomine et omine ***Szunyogdi*** zárja be ezen az oldalon Csallóközt; honnét rövid menet után ***Verekenyénél***, a hol kezdettük, zártuk be csallóközi körutunkat, és nem sokára Pozsonyban voltunk, honnét kirándultunk.

IV. Átalános átnézet.

A mi még ezen fölül netalán Csallóköz népe és vidéke jelleméről mondható volna, az csupán átalános itélet lehet; azért, mint minden átalánosság, az alkalmazásban természetesen többé vagy kevesbé kivételt szenved. Itt is, mint mindenütt és mindenben a világon alkalmazható a : Sunt bona mixta malis. Még is nem csalatkozunk, ha Csallóköz népét kitünőleg szelid, nyájas, becsületes, vendégszerető és dolgosnak mondjuk. Ámbár más részt ugy tetszett, nem ment minden egykedvüségtől; és némi természetes lassuság, nehézkesség, sőt talán ügyefogyottság is jellemzi; az előbbi tulajdonságokat pedig külön választandóknak vélnők az ismeretes és jellemző magyar komoly gravitástól. Ellenben egyike a legerkölcsösebb népnek, elégült, józan, vallásos; nemcsak rablások, de kisebb lopások is a legritkább események közé tartoznak; bátran nyitott kapunál az udvaron vagy az utczán hagyhatod holmidet. Még a bérben szegődötteknél is, például fuvarosainknál, ma már példátlan mérsékletet vettünk észre. A szegődött egészen a felfogadó becsületére hagyja magát, s elég csekély dijjal a legkisebb további követelés nélkül beéri. Mi igen elüt más vidékbeli népünk s különösen egyéb honosaink tulkövetelő, a tett szolgálatért nem egy könnyen kielégithető mérséknélküli pénz- és birvágyától.

A nép viselete, öltözéke, szólása és erkölcsei lényegesen nem igen különböznek a más magyar vidékiekétől. Az elsőrenézve főnebb megjegyeztük már, hogy az alsóbb földmivelő nemességnek, — melly itt sok helyt kizárólag képezi a népet, — különösen ifjabb ivadéka vegyes népies és polgárias öltözetet visel; mig nagyobb részt az öregeknél a csizmanadrág, rövid dolmány, hosszu köpeny sötétkék posztóból gyakoribb; a pörge kalap átalános. A nöknél rojtos fökötő, virágos rövid kabát, szines hosszu szoknya és fekete kötény tulnyomó, a hol még városias hosszu ruhát nem viselnek. Az eredetibb s kitünőbb népszokások, mellyek átalában nagyobb összetartó falukban divnak leginkább, itt ugy látszik, a megoszlott községekben és apró falukban ritkábbak, vagy már is mulófélben vannak. Egyes szokásaik, babonáik, a hagyományok és regék, máshol, különösen Karcsaynál már tüzetesebben tárgyalvák; s a mit még e tárgyban ujat szedhettünk, illető helyén találand alkalmazást. — A tájszólás kevés, bár itt ott, különösen a halászok és révészeknél érdekes eltéréseket és sajátságokat bir; a lágyitott kimondás nem nagyon föltünő. Mindamellett a ki hazánk egyéb vidékei magyar népségét ismeri, az a csallóközi lakosnak mind szókiejtésében, mind beszédében, arczában és viseletében kétségtelenül nem egy eltérő sajátságos vonást veend észre; mit azonban nehéz átalánosságban jellemzeni és róla bizonyos határozott itéletet mondani. Kitünő termet, arczvonások és szabályos szépség egy nemet sem jellemez különösen.

Ellenben szomoru sajátsága Csallóköznek kitünőleg számos döre, golyvás, cretin-féle : itt ugy nevezett ***csápa***, töhölyi vagy ***toplaki*** embere : nök és férfiak különbség nélkül; millyenek különösen déli részén, az öreg-Duna mentében levő falukban, nevezetesen Bakán, Vajkán, Püspökiben stb. nagyszámmal láthatók; ritkábban pedig

másutt is előjönek, különösen ismét a kis-Duna mentében, valamint tulsó partján is, példaul Eperjesen. Az ezen kór nagyobb fokában szenvedők valóban szánakozásra gerjesztön néznek ki : eltorzitott arczvonások, sápadt, élettelen szin, merev tekintet, irtózatos golyva, ollykor bénaság s tagjaikkali tehetetlenség valóságos szörnyekké alakitják öket; ehhez még többnyire némák, és kietlen sipitó vagy hörgö hangokat hallatnak csupán. Mások csak törpék vagy némák, aránytalan testalkatuak, ügyetlen taglejtésüek; s örökös sajátságos döre mosoly ül arczukon, melly más ember láttára vigyorgó nevetéssé fakad; ámbár egy két boszus és haragos arczu egyént is észre lehet venni köztök; de ez ritkább eset. A kevesbbé dörék és tehetetlenek többnyire kisebb házi szolgálatokra, baromfi örzésére stb. használtatnak; és többnyire minden uri és lelkészlakban látni e vidéken illy nagyobbára csak könyörületből felvett cselédet; kik azután ollykor, bárgyu ötleteik és tetteiknél fogva, a házi bolond szerepét is viselik. Illy helyeken azonban a máskép egészséges emberek is többnyire görvélyesek; és ollyanoktól, kik ezen helyekre csak 10 vagy 20 év előtt is beköltöztek, hallók, hogy időnkint ök is nyakvastagodásban vagy nyakdaganatokban, itt ugynevezett sülyben szenvednek; mi ellen bizonyos óvszereket használnak, nehogy golyvára képezze ki magát. Annyi bizonyos, hogy ivadékról ivadékra satnyul e nép, s hogy alig ér négy öt ivadékot. — Méltán megérdemlené egyiránt emberiségi mint nemzetiségi szempontból, hogy orvosaink ezen vidékre is fordítsák figyelmüket. Talán a külföldnek, példaul Schweicznak, hol egyes vidékek hosonló kórban szenvednek, s ezen betegek számára külön orvosi intézetek léteznek, tapasztalásait eredménynyel lehetne ezen táj népének is az enyészettöli megmentésére forditani.

Mi e vidék természeti és földviszonyait illeti, azok nagyobbára már is szigeti helyezetéből megérthetök. A fölső rész mint mondók, az elapadó Duna-ereknél fogva száraz, homokos és kavicsos; az alsó: mocsáros, ingoványos de egyszersmind televény földdel és dus kaszálókkal bir. A Duna partjait nagyobbára sürü ligetek környezik, valamint kis szigetei telvék vizi-füz-nyár- és egerfákkal. Sajátságos természeti tüneménye Csallóköznek az ugynevezett *fenekvíz*, melly a megáradt Duna apadásával, a mélyebb helyeken, ollykor pinczékben és szobákban is, felüti magát. Nyári estéken az illy helyeken emelkedö göz eleve jelenti a viz beszivárgását.

Felsö-Csallóköz kavicsos utjai különös jó karban vannak, mindenütt akáczokkal, mi itt különösen szépen diszlik, körülültetve. Alsó-Csallóköz föutvonalait leginkább a magas gátok képezik. A földmivelés átalában meglehetösnek és jónak is mondható. Különösen Felsö-Csallóközben nagyobbára jóldolgozott és felhasznált földek mellett megy át az utas. A számos kis birtokos mindenesetre jobban felhasználhatja roszabb minémüségü földét is, mint az Alsó-Csallóköz ritkább népessége terjedelmes, de részben viznek kitett birtokát. Itt az emlitett csatornázástól lehet idövel jobb eredményt várni. A tagosztály F.-Csallóközben, mint hallók, sok helyt már véghez ment, másutt készülöben van; mi itt könnyü módon létesülhet; a kis falvak s egyes tanyák már is valóságos tagozás állapotában vannak.

A magasabb gazdászat és iparnak, az emlitett egyes kivételeken kivül, csak kevés nyomát látni; gépekkeli gyakorlását a kis birtok még nem kivánja. Még is itt-ott nem csak egyes cséplögépeket vettünk észre, de népünk e nembeni kitünö értelmességének is örömmel voltunk tanui. Az ut mellett két derék béres nagyobb urasági táblán repczevetést géppel végzett. Leszálltunk s tudakozódtunk munkájok felöl, szándékosan tudatlanságot szinlelve; s az atyafiak fontosságuk teljes önérzetével, olly komoly meggyözödéssel és értelmesen magyarázák a gépet, annak kezelését és elönyeit, hogy elöadásuk bármilly gazdászreformernek is becsületére vált volna.

Legkevesebb örvendeteset mondhatnánk talán Csallóköz társulati életéről, anyagi és szellemi érdekekbeni magasb irányu törekvéséről. Az elsöt bizonyára nem azon értelemben akarjuk vétetni, mintha a régi vendégszeretet, elözékenység, mit mi is mindenütt hálával tapasztaltunk, nem uralkodnék maig is; ámbár, mint hallók, ez is már fogytán van sok helyt; és lehet is bizvást bizonyos határon tul, miután eddig ugy is mértéken felül gyakoroltuk. De értjük azon tekintetben, a mennyire hahogy nem mulatságból, valamelly vendégségre, ugy magasabb szempontból másra bizony országszerte igen nehezen tudunk vagy akarunk társulni. Ez tehát Csallóköznek is némileg közös baja volna hazánk egyéb vikékei közéletével. Csakhogy talán itt annyival nehezebben esik a sulyba, a mennyire alig van egy vidéke is tágas hazánknak, mellyben illy szük különvált téren annyi középrendü értelmes nemes és uri család laknék, s melly olly közös érdekekkel birna, mint épen ez, már sajátságos kiváló helyzeténél fogva is. Illy esetben és helyezetben más törekvö és müveltebb népnél, mennyi hasznot hajtó, jótékony és szellemi czélokat elömozditó egylet keletkezik egy illy téren. Az angolnak, franczián vagy németnek itt legalább néhány gyár- és más közhasznu vállalata volna; bizonyára egy gazdászati egylete, természetvizsgáló, söt archaeologiai és historiai társulata alakulna, és ha nem fö, legalább középtanodája virágoznék. Mind ennek itt — némellyeknek az egész honban is — hire sincs. Nálunk a mindennapi kenyérkereseten házi és családi gondokon felül, ugy látszik, minden további törekvés fölöslegesnek tartatik még. Mi csoda, ha azután egész vidékek a szellemi s anyagi jólétretörekvés legcsekélyebb mozzanatát sem tanusitják; és ha e helyt is az egyetlen, részben szintén rákényszeritett vizszabályozási, már is bevégzett társulaton kivül, annyi müvelt, vagy csak magát annak tartó lakos között még csak egy olvasóegylet, egy községikönyvtár sem alakulhat.

Vajjon talán egyletek nélkül is törekszünk magasabb czélokra és olvasótársulatok nélkül is olvasunk-e? Meglehet! hogy azonban a vis unita fortior, és hogy ma csupán ez képes sükeres eredményeket szülni, az köztudomásu dolog. — Elötaláltuk ugyan itt is, ott is, különösen néplapjainkat — de ugyan hol is volna szabad ezeknek hiányzani? — de ezt is kizárolagosan ollyanoknál, hol mellettök még más táplálóbb eledelt is szerettünk volna látni. A lelkészeknél mindenütt ott láthatni a *Vasárnapi Ujságon*, Magyar Néplapon kivül a Sz. Istvántársulat kiadásait, ritkábban már a Vasárnapi Könyvtárt. A nagyobb politikai lapokat már is ritkaságkint szinte csak nehány lelkész és egy két gazdagabb birtokosnál találhatod. A nagyobb, ujabb tudományos müvek idáig még nem hatottak. A sajátlagi népnél egyébkint az elöbbieket is, t. i. a néplapokat és népszerü kiadásokat hiában keresnök. Annál nagyobb örömünkre szolgált, midön nem is a Csallóközben, de egy szomszédfalu birógazdájánál meghálván, a mestergerendáról a „Falusi Gazda“ füzetei lógtak le elönkbe; és társai, mint az „István Bácsi“ meg hivatalos utasitások kiadásai szinte az ablak sarkán függtek. Mikor jövend el a kor, midön ezt nem kellend mint ritkaságot följegyezni? Mikor terjed el a szellem országa, melly az erkölcsi javakat meghozza? Máskép azt kellene hinünk, hogy már csakugyan nincs egyéb hivatásunk, mint a házi munka közt csupán az anyagi mindennapi kenyér megszerzésének élni. De nem ezen az áron szerezték ám meg az unokák ösei a hazát és Csallóközt. Ök magasabb czélokért vitézül küzdöttek, hogy megalapitsák a mai jólétet. S nekünk kell most tovább igyekeznünk azt kifejteni. Vajha hazánk s ezen vidék annyi nemese ezen a téren is megszerezné ujra nemessége bizonyságát. ***Mint hajdan csak az tartatott nemesnek, ki hazája védelmében vitézül kitünt : ugy ma csak azt tarthatjuk annak, ki hazája müvelödését elömozdilja!***

A budai Erzsébet-keserüforrás és fürdö.

A Budát annyi adományával áldó természet, nem eléglé meg a többi közt, azon meleg ásványforrásokat, mellyek Európa legelsö gyógyvizei közt foglalnak helyet, hanem 1853-ban ráadásul adott még egy forrást, mellynek a Gellért- és Sashegy közti sikon, az agyagos földből fölbugyogó vize, az átalánosan ismert Püllnaui vizzel, alkatrészeire nézve majdnem azonos levén, a leghatályosabb gyógyvizek közé méltán sorozható; tartalmaz pedig egy font e vizből :

Kettedszénsavas mészeget	3.14	szemert.
Kettedszénsavas keseréleget . . .	2.52	„
Sósavas sziksót	14.09	„
Kénsavas szikéleget (glaubersó) . .	108.90	„
Kénsavas haméleget	1.21	„
Kénsavas mészéleget	9.46	„
Kénsavas keseréleget (keserüsó) . .	61.73	„
Agyföldet	0.62	„
Kovagot	0.33	„
Összesen . .	202.00	szemer

szilárd ásvány alkatrészt, valamint nyomait a vaselecsnek, vilsavnak és szabadszénsavnak.

Hatására nézve megbecsülhetlen gyógyszer mindazon betegségekben, hol a verőcz-ér (Pfortader) müködése van megzavarva; és az emiatt jelentkező minden betegségekben.

E forrás fölé, annak jelenlegi tulajdonosa, Unger Ferencz ur, diszes-

épületet emelt s nem kimélve a költséget és erélyesen hozzá fogván a munkához, e különben puszta és fákban szegény helyet, rövid idő alatt a legkellemesb gyarmattá változtatta.

Az itt gyógyulást kereső betegekre izletesen butorzott 20 szoba, zongorával, könyvtárral ellátott csinos társalgási terem mellett, a leghatályosb gyógyviz vár. Rajzunkon a fördő-épület van előállitva; e mellett van még egy külön álló uj lakház, gondosan ellenőrzött vendéglő és kis kápolna. Remélhető, hogy évenkint ujabb épitmények fognak itt előteremni, s a most még fiatal ültetvények, kellő ápolás mellett diszes parkká alakulni.

Az „Azienda Assicuratrice“

czimü

trieszti biztositó-intézet Magyarországon.

Márczius elseje volt az ohajtva várt nap, mellyen az *Első magyar általános biztositó intézet* megnyitotta üzletét. E hirt közörömmel fogadták országszerte s reánk nézve nem maradt egyéb hátra, mint a szilárdul megalapitott s a közbizalmat élénken felhivó uj intézetnek legjobb sikert ohajtani s működésének jótékony hatásáról, valamint az iránta nyilatkozó részvétről szóló hireket gyors közzététel végett bevárni. Részünkről meg vagyunk győződve, hogy e tekintetben nem lesz fogyatkozás.

A tárgy czélszerüségétől és szükségességétől áthatva, már mult évi folyamunk második felében közlöttünk egy hosszabb czikksorozatot, mellyben a *biztositásról* általában s annak különböző nemeiről, valamint a biztositóintézetek különféle szerkezetéről, lapunk terjedelméhez képest, kimeritőleg szólottunk. Azon véleményben vagyunk, hogy ezek után a magyar közönségre nézve nem volna érdektelen, de szükséges tájékozás végett, a dolog rendje is ugy kivánná, hogy most a biztositás ügyének eddigi állását hazánkban, s a Magyarországban működött s működő intézetek eddigi hatását s elterjedését vegyük közelebb szemügyre. E vizsgálódásnak tanulságos oldalán nem kételkedünk. A tények erősebben szólnak minden okoskodásnál, s azok elősorolásával biztosabban jelöljük ki mind azt, a mi dicséretes és követésre méltó, mind azt, a mit távol akarunk és kell tartani. Tudjuk, hogy régibb idő óta fennálló és megállapitott összeköttetésekkel biró társulatokkal állunk szembe; de tapasztalásból tudjuk azt is, hogy az önerejét érző, bátor viador is mindenkor kellően szemügyre veszi versenytársát, s minden körülmény tekintetbe vételével, öntudatosan áll ki a csatasikra.

Ezuttal alkalmunk volt a Magyarországon működő biztositó-társulatok egyik legrégibbjéről szerezni adatokat, mellyek hangosan bizonyitják, mind a biztositás jótékonyságát, mind annak előnyös voltát.

A budai Erzsébet-keserüforrás és fürdő.

* * *

Midőn az *Azienda* Magyarországot is működési körébe vonta, akkor még itt a biztositás tökéletesen ismeretlen volt, és pedig kettős tekintetben. Nemcsak hogy semmiféle biztositási intézet, — lett legyen az nyilvános vagy magán egylet által alakitott — nem létezett, hanem hiányzott minden hajlam a biztositáshoz, sőt hiányzott a felfogási képesség is ennek temérdek előnyeire. Ezen hajlamot és felfogást még előbb föl kellett ébreszteni, ugy szintén minden eszközt felhasználni, hogy a saját jólét biztositása és fenntartása iránt a figyelem fölébredjen. E czélra az egész országban egy összefüggő ügynökségi rendszert kellett alakitani és annak vezetésére számos embert külön kiképezni. Még nagyobb nehézségekkel járt a biztositás iránti bizalom felébresztése különösen a nép alsóbb rétegeiben, hol annak elhivése, hogy csekély betétel által történetes tüzkárosodás esetében a betételnél sokkal nagyobb összegre, teljes károsodásnál pedig az egész biztositott összegre igényt tarthatni, csak igen nehezen tudott gyökeret verni.

Mindenekelőtt bizonyossá kellett tenni a közönséget azon hatalmas eszközökről, mellyekkel a társaság rendelkezik és azon nagyszerü tőkékről, mellyek ennek pénzalapját képezik, mig minden biztositottnál a bizalom azon mértékben felébredt, hogy a biztositványt káresetben pénzzé tehető valóságos értékpapirnak tekintette, és magát biztositott vagyona iránt tökéletesen megnyugodtnak érezte.

Mind ezen nehézségek csak erély, kitartás és pénzbeli áldozatok által voltak legyőzhetők; és valóban ezen kiadásai a társaságnak, müködése kezdetén rendkivüliek is voltak. — A biztositások igen csekély számánál fogva a bevételek is eleinte csak igen csekélyek valának. — Ha szerencsétlenség történt, akkor a kárfelvételek a rosz közlekedési eszközök, — az egyének avatatlansága és a hatóságok részéről csekély pártolás mellett csak temérdek költségekkel voltak eszközölhetők, mi által a kár majdnem mindenkor a kikötött téritési összegnél sokkal nagyobbra rugott. — Az mindenesetre kétségtelennek látszik, hogy a bevett bizsositási dijak által az ügynökségek felállitásával, az ország beutazásával és az esetenként szükségessé vált kárfelvételekkel összekötött kiadások huzamos ideig nem voltak fedezve.

Ez akadályok közepett a társaság mégis mindig több irányban terjesztette ki müködését. A *tüzkár* elleni biztositások mellett felvétettek a *vizkár* elleni biztositások is, (t. i. vizen szállitott árukon történt kárnak megtéritése,) és végre a *jégkár* elleni biztositás. Ezen ujabb biztositási osztályoknak egyike sem nyujtott tiszta jövedelemre kilátást, sőt inkább azon meggyőződéssel kezdettek meg, hogy a már szenvedett anyagi veszteségek tetemesen szaporittatni, és a kötelezettségek továbbá is a biztositások számához és a biztositási dijak összegéhez képest aránytalanul növekedni fognak.

E nagy áldozatokhozi készség csupán olly intézettől telhetett, melly felül áll a pillanatnyi anyagi haszon hajhászása felett, és melly az illy intézetek jövendőjét és magasabb emberiségi feladatát felfogta, a mi csak a rendelkezésére állott hatalmas pénzerő és azon nagy pénzfeleslegek által volt lehetséges, mellyek a többi tartományokban szereztettek, hol a biztositás már rendes folyamatban volt, és hol a biztositóra, ugy mint a biztositottra nézve ez intézet kedvező sikerrel működött.

Az *Azienda* — józan számitások által ösztönöztetve — ezen átalánositást Magyarországra nézve is czélul tüzte ki. E végre megnyitotta az eddig ismeretlen uj utat, és olly kedvezményeket nyujtott, mint addig sehol; felébresztette a községek érdekét is, mi végre *községi javak* több évi biztositására a legkedvezőbb feltételek mellett ajánlkozott.

E rendszer előnyei szembetünők voltak, minthogy e körülményre való tekintettel a dijtétel igen parányi volt, és erről minden községi tagra igen csekély rész esvén, — ez ennek lefizetése által magának hosszabb időre, vagyonának biztossága iránt teljes megnyugvást szerezhetett. A dijlefizetésbeni könyebbités annyira terjedt, hogy a biztositási dijöszlet nem az egész biztositási időszakra előre volt fizetendő, hanem annak lefizetésére mérsékelt évenkinti részletek voltak kiszabva, mi valóban a biztositási dijtétel parányisága mellett rendkivüli kedvezmény volt. Mert mig az Azienda e kivételes és csak a hosszabb idejü biztositás tekintetéből olly csekélyre szabott dijért a tökéletes kártéritési kötelezettséget vállalta magára : addig a biztositottak a részletenkinti fizetésnek elmulasztása által nem szenvedtek más rövidséget, mint a biztositásnak érvénytelenségét a még hátra levő időszakra. Lemondott tehát az intézet a lejárt részletek törvényes behajtási jogáról és mégis megtéritette a kárt épen ugy mint másutt, hol sokkal nagyobb dijtételek előre lefizettettek. Ebből csaknem az látszik, hogy a hosszabb időre való és a dijnak részletenkinti fizetésével összekötött biztositások az Aziendának inkább rövidségére voltak, midőn a kártérités terhét csak ugy mint másutt magára vállalta, a nélkül, hogy a biztositási dijnak az egész időszakra való lefizetéséről biztos lett volna, sőt a nélkül, hogy magának a hátralevő részletek törvényes behajtását fentartotta volna. —

Valóban ennél szelidebb eljárás alig gondolható; a helyett, hogy a községeket olly kötelezettségekkel terhelné, mellyeket azok később tán nem teljesithetnének, felmenti őket egyszerre mindenkorra, mihelyt azok fizetési tehetetlensége be van bizonyitva, mig maga részére nem igényel mást, mint a felvállalt kötelezettségnek megszüntetését.

Saját hasznát tekintve, kétségkivül kedvezőbben is szabhatta volna a feltételeket a részletek befizetésére nézve, mert hiszen egy egész község, különösen közös kötelezettség mellett, elegendő kezességet nyujt bármilly nagy részlet behajtására és e szerint tökéletesen biztos adósnak tekinthető; követelésének behajtásaért tehát, ha az erre való jogot fentartotta volna magának legkevésbé sem lett volna oka aggódnia; de a községek szabad akaratára bizta, hogy a biztositást — minden könnyebbitések és kedvezmények daczára is — a kikötött egész időszak alatt fentartsák vagy megszüntessék, a mint épen érdekük kivánja vagy tehetségük engedi. Meg kell vallani, hogy ezen eljárásnál nagyobb engedményeket, egy biztositási intézettől sem várhatni, és hogy egy, elvégre mégis csak kereskedelmi elvekből kiinduló intézet alig tanusithat nagyobb figyelmet a nyilvános érdekek iránt, mint a *községi vagyonnak* az Azienda által felvállalt azon biztositási neme, melly egy esztendő-

nél hosszabb időre szól, a dij évenkinti lefizetésével jár, és a hol a befizetés elmulasztása esetében mégis nem mást, mint a biztositásnak érvénytelenségét a még hátra lévő időre köti ki magának.

Az Azienda Assicuratrice a mult évben pesti képviselősége által csupán Tolnamegyében, Fadd, Decs, Öcsény, Kömlőd és Sükösd községeknek tüzkárokért mintegy 80,000 pengő forintot fizetett ki. Ezen adatok eléggé tanusitják, milly áldásdús következményei voltak az Azienda által feltalált ezen biztositási módnak, valamint működéseinek Magyarországbani nagy kiterjedését eléggé mutatják.

Az Azienda tehát veszteséggel kezdte működéseit Magyarországban és melléktartományaiban s azokat saját érdekeinek mellőzésével is folytatta.

Eddigi működése mutatja, hogy a biztositás egyik ágát sem hanyagolta el, és hogy tüzkár elleni biztositásoknál a közjót kiterjedt kedvezményekkel segitette elő.

Az Azienda 1854—1856-ig terjedő végszámolásai mutatják a biztositási üzletnek bámulatos fejlődését és különösen tevékenységének sikerét, mivel az, ezen már 35 év óta virágzó intézetnél biztositott érték a következő összegeket érte el, u. m.:

1854-ben 1,054,876,583 ftot
1855 „ 1,436,540,852 „
1856 „ 1,470,346,742 „

Olly intézet pedig, melly anyagi veszteségektől vissza nem riadva, biztositási ágait illy kiterjedésben szaporitja és tágitja, azon meggyőződést kelti fel, hogy az most is szilárd alapon nyugszik és olly segédforrások birtokában van, mellyek még a legnagyobb vállalatokra is hosszu időkre képessé teszik.

TÁRHÁZ.

Fölhivás a nyári kisded-óvodáknak községenkénti fölállitása ügyében.

Ki az irodalmi közlönyöket figyelemmel olvassa, meggyőződhetik, hogy nem mulik el hónap, mellyben bánatteljes, nem ritkán gyászos kimenetelü családi esetekről szóló közlemények ne foglaltatnának.

Hány gyermek-vizbefulást, verembe-, kutba-esést, éles eszközökkeli veszélyes, gyakran halálos megsértést, sebesitést és megégést lehetne ennek igazolására felhozni? — És hány millió értéket hamvasztának el a kisdedgyermekek által okozott tüzi-veszélyek? ki mondaná meg!

Hogy illy káros és gyászos végzetü eseteket egyedül a *kisdedóvodák* szüntethetnek meg, e számtalanszor megvitatott állitás bővebb indokolását csak azért sem látom szükségesnek, mivel ezt a napi sajtó is elég nagy betükkel folyvást sürgeti és szorgalmazza.

De keserü tapasztalásból azt is tudjuk, hogy nyári évszakban leggyakoriabbak az illy szerencsétlenségek, midőn a nép sürgetős mezei munkája által elfoglalva, kisdedeit nem ritkán minden felügyelet nélkül magokra hagyni kénytelen.

Azért *szülők, lelkészek* és *előljárók*, csak *nyári óvodát!* melly az *erős* és *szent akaraton* kivül nagyobb áldozatba alig kerül.

Mert minden kisebb-nagyobb helységben van köztiszteletben álló szegény özvegyasszony, ki a kisdedek óvását csekély dijázásért fölvállalja.

Vagy egy-két marok főzeléket, fél font lisztet, szalonnát, vagy zsirt, mellyik család tagadna meg! pedig csak 50—60 közt is, *egyre* havonkint nem esnék több. Hátha 100 vagy több család is van? bizonnyal figyelmet alig érdemlő csekélység! — Ezen legtöbb pénzbeli kiadást igénybe vevő *óvói élelmezés* kérdése milly könnyen megoldható!

Nincs-e minden nagyobb s rendezettebb városban óvó-intézet s ebben képzett, vagy avatottabb óvó? s óvónő? kik az óvásra felfogadott nőket intézetükben párhéti oktatás és gyakorlati utbaigazitás után óvói teendőikre csekély tiszteletdijért előkészitenék? De ezek hiányában a lelkész urak és tanitók nem adhatnának-e kellő utasitást?

Vagy 15—20 ftot egy tágas szobáért, óvodai helyiségül nem áldozhat-e egy község? És a nagyobb helységeknek rendesen nincs-e községháza? mellyben a köztanácskozásra használt többnyire tágas szobát csak azért is átadhatja e czélra a helység, mivel nyáron át köztanácskozmányaikat inkább vasárnap s ünnepeken tartják, ekkor pedig ugy is óvási szünnap levén, rendeltetésének is megfelelne. Ez az akaraton kivül mibe kerül?

E minden tetemesb áldozatot mellőző gyakorlati mód lesz csak képes, hazánk községeiben a kisdedóvási nevelést életbeléptetni és virágzásba hozni.

Egy-két templomi szónoklat, vagy tekintélyes közbizalmu polgárnak föllépése ez ügynek a többit nemcsak megnyeri, hanem minden nagyobb előkészület nélkül pár hét alatt kezdeményezésbe is veheti.

Fölhivom azért a t. cz. lelkész urakat és előljárókat Észak-Dél-Biharban! s kijelentem, hogy illy fölfogadandó óvónőket elméleti s gyakorlati oktatásom mellett óvói teendőik betanulása és elsajátitására intézetemben *minden dij nélkül fölfogadok*, — ugy az illy módon fölállitandó óvodák főfelügyeletét csekély tiszteletdijért magamra vállalom akképen: hogy ezeket *hét-* vagy *hónaponkint* egyszer-kétszer (Nagyvárad közelsége vagy távolságához képest) meglátogatandom, mikor nemcsak a kisdedeket kérdezgetném ki zsenge ismereteikből, és a netán ebbeli hiányos vagy hibás fogalmaikat fölfogásukhoz képest oktatva fölvilágositanám, hanem az óvónőnek is illy átalános kérdezgetési oktatásokból fölismerném szorgalma és munkássága zsengéit, a következő heti vagy hónapi teendőiről is ismétlő oktatást és utasitást adandnék.

Szülők! t. cz. lelkészek és előljárók!

Magasztos és szent hivatástok eme teljesitése kiván-e nagyobb áldozatot, mint e szót „*akarom*“!

Ez erkölcsi s polgári kötelességtekkel a gyönyörü tavasz kinyiltával családi boldogságtok *legdrágább, legszebb bimbóinak* illy zsenge *ápoldát*, illy szivet-lelket nemesitő *növeldét* fölállitani csak azért se késsetek, mivel *barmaitok, gyüm lcsfáitok s kerti virágaitok nemesitési módjairól* is már évtizedek előtt gondoskodtatok! *) — *Sztánkovics János*, oklev. nagyváradi kisdedóvó.

*) Ohajtjuk, hogy e lelkes fölhivás minél élénkebb viszhangra s a példa követőkre találjon. Szerk.

Irodalom és müvészet.

— *Frankenburg* Adolftól két humoristikus tartalmu csinos kötet jelent meg *Heckenastnál*, mellyek czime: „Zsibvásár.“ A czim mutatja, hogy itt nem világmozgató szenvedélyek és események, hanem a mindennapi élet szükségeihez tartozó apróbb tünemények merülnek fel, mellyeket Frankenburg, ismeretes kedélyes modorában kinálgat ismét a közönségnek. Ki a „Sirvavigadókat“ birja, sietni fog, e kötetek birtokába is jutni, mellyek ára 2 pengő ft.

— Ifj. *Lendvay* Márton már szétbocsátá előfizetési fölhivását boldogult atyja „Lendvay Márton Hattyudalára,“ azon zeneszerzeményre, melylyel elhunyt müvészünk, hosszas betegségében a nyilvánosságtóli elválás fájdalmait enyhité. E mü diszes kiállitásban april 10-én fog megjelenni. Előfizetési dij 1 pft.

+ „*Nagy anyó, mint mindenben jó tanácsadó*“ czimü könyvre, mint már multkor emlitők, hirdet előfizetést *Vörös* Eszter Makón. A könyv mulattatva oktatólevelek és beszélgetésekből áll a házi kör számára. Megjelen 12 kis 8-adrét iven; ára 1 f. p. bérmentes szétküldéssel 1 ft. 6 kr. 8 előfizető után egy tiszteletpéldány jár.

* * *Emich Gusztáv* jelenti, hogy a legközelebb két hóra felfüggesztett *Pesti Napló*, felsőbb engedélynél fogva, e hó 16-tól kezdve ismét rendesen meg fog jelenni, s egyszersmind igéri, hogy a lap előfizetőit az eddig elmaradt számokért egy 10—12 ivre terjedő munkával fogja kárpótolni, mellynek tartalma a lap rendes dolgozótársainak tollából kerülend.

* * *(Szabók ujsága.)* Van Pesten egy magyar lap a szabómesterek számára, melly évenkint négyszer, tavaszszal, nyáron, öszszel és télen jelenik meg, körülbelől egy iven, szabási mintával s divatképpel. Hazánkban e legelső iparos szaklap nemcsak a külföldi, de saját divatunkat is képviseli. Előfizetési ára egész évre 3 pft, félévre 1 ft 30 kr. p. p. A lap czime: *Férfidivatközlöny*, szerkeszti *Jámbor Endre* szabómester. Az első szám vagyis a tavaszi illetmény a napokban jelent meg mümellékletkép egy szabásmintával, divatképpel és Kostyál Ádám arczképével. Tartalma: *Szabásrajzok magyarázata*, Jámbor Endre-, Tar Mihály- és Kiss Sándortól; *üzlettudositás, gyár és kereskedések kimutatása; Kostyál Ádám* szabómester életrajza, mellyből kiemelendőnek véljük, hogy K. A. 1825-ben mesterré levén, a magyar magnások nem sokára többnyire nála rendelék meg diszöltönyeiket, de külföldről, sőt magától a török zultántól s annak több basájától is kapott megrendelést; a pesti szabó-czéhnek mintegy 20 éven át választmányi tagja s mint illyen, sokszor segitette a szegényebbeket a remekléshez szükséges kellékek megszerzésében, ugy szintén a keresetnélküli szabósegédeket; midőn a nemzeti szinház fölépült, ő volt az, ki annak ruhatárát fölszerelé, nem fogadván el fáradozásáért semmit, s azután is több ruha-készlettel segitette e nemzeti intézetet; a bizalom még most is a régi iránta, ugy hogy *Császár Ő Felsége* legmagasb látogatása alkalmával a mágnások legnagyobb-részt ismét őt keresték fel megrendeléseikkel. — A magyar iparos osztály büszke lehet majd, midőn illy szakközlönyért már nem kell külföldre szorulnia, és reméljük is, hogy pártolása által azt kellőleg elősegiteni fogja.

+ *(Berecz Károlynak.)* Heine, Hafiz és Myrza Shaffy fordításait, mint a Hölgyfutár irja, „Százszor szépek“ czim alatt Szelestey László fogja egy kötetben kiadni. E mü már csak azért is megérdemli a közönség pártolását, hogy költőink annál inkább kedvet kapjanak idegen remekeknek szorgalmas tanulmányozására.

+ *(Uj tragödia.)* Tóth Kálmántól legközelebb négy felvonásos tragödiát fogadott el a biráló választmány. Czime: „Az utolsó Zách“, Szerdahelyi javára e hó 24-én fog szinre kerülni.

— *Bereczk Béla és Hang Ferencz* fölkérik gyüjtőiket, hogy előfizetési iveiket az előfizetési pénzzel együtt, folyó hó közepéig beküldeni szivesked-jenek, hogy a munkák nyomatását elkezdhetnék és magukat a nyomatandó példányok száma iránt tájékozhassák.

— *(Egy pár szó Varga Ferencz urhoz.)* A „Religió“ 17-ik számában ez áll: „Varga Ferencz, teveli káplán magyarra forditotta Chateaubriand „Les Martys“ czimü müvét. Az aláirási fölhivások már szétküldettek.“ E hir, esetlegessége miatt, engem igen meglepett. Mióta ugyanis Isten kegyelméből pap vagyok, s a franczia irodalom remekeivel megismerkedni szerencsém volt: folyvást ama hő ohaj égett bennem: bárcsak találkoznék iró, ki Chateaubriand némelly müveit, de különösen a „Les Martyrs“-okat tenné át kedves magyar nyelvünkre, olly tárgyat látván benne, melly a dus érzelmek egyszerü, s

mégis classicus emelkedettsége, s vallásossága által a mostani, sokszor igenis trivialis regény-irodalmat véghetlenül mulja fölül. 9 évig várakoztam ez ohajom megtestesülésére — de mindig hiába. E télen végre iró-asztalomhoz ültem; ha már senki se forditja le, gondolám, leforditom hát én. A 24-ik, tehát utolsó fejezetnél valék már, midőn a „Religió“ fönebbi tudósitása kezemhez kerül. Egyszerre tehát ketten! . . Meglepetésemben azonban legkevésbé sem irigyeltem Varga ur szerencséjét, csak örülni tudván mindig a magyar irodalom terményein. Minthogy azonban én forditásom kiadatása iránt már viszonyos kötelezettségekbe keveredtem, s hogy az azok aluli kivonásom szószegésnek, tehát a kötelezettség önkényes megsértésének ne mondathassék a kiadó által: bátor vagyok tisztelettel Varga urnak inditványozni: „Olvastassa el, az ön által választandó biró által a két munkát, s a mellyik jobb leend, az lásson napvilágot.“ Ezt nem tolakodásból, hanem a fönebbi okból teszem. A választás — természetesen az előny is — teljes jogában áll. Annak csak örülhetünk, ha a jobb győz, s ha minél több vállalkozó találkozik. Tehetségét ez által épen nem sértem meg, szerencsém levén azt ismerni. Ezzel tartoztam saját igazolásom végett, a kiadóval kötött egyezkedéseim érdekében; ha azonban nem hallgat meg, jó, én szerényen visszavonulok, s valamint magamnak ugy önnek is minél áldásdusabb sikert ohajtok, munkáját még terjeszteni is igérvén. Isten velünk! Kéthely, 1858. márt. 6-án. — ***Lukácsék János***, kéthelyi káplán.

* * Megjelent: „Az Emich Gusztáv által 1857. végeig ***kiadott könyvek*** czimének lajstroma.“

— ***Boross*** Mihálytól ismét egy kis füzet jelent meg, eddig kiadott „A hét halálos bün“ czimü erkölcsi beszélyeinek folytatása gyanánt. A jelen füzet a „Bujálkodás“ vétkét tárgyalja elbeszélés alakjában.

— *(A „**Magyar Ősök képcsarnoka**“ ügyében.)* ***Verebély*** (Bars), márt. 7. Nem győztem eléggé azon fájdalmas körülményen csodálkozni, miszerint ***Császár*** Ferencz ur azon hazafias vállalatának, melly a mellett, hogy rendkivül olcsó, igen sikerült is, s minden magyar embert a dicső előidőkre magasztosan emlékeztet, „***A Magyar Ősök képcsarnoka***“, a III-ik füzettel, az előfizetők csaknem hihetetlen csekély száma miatt ez évvel megszünik. Ha a magyar közönségben egy kis históriai szellem él, s a magyar ember tart valamit hirneves elődeire, ezen vállalatot nem szabad eltemetni hagynia. Felhivok azért minden magyar embert ezen a kiadó részéről nem csekély áldozattal járó vállalat pártolására. Egy-egy füzetnek, melly igen szép 5 arczképet foglal magában, ára az olcsóbb kiadásban 2 ft. 30 kr. Idáig kijött III. füzet, az arczképek keretbe foglalva évek mulva megbecsülhetlen históriai képcsarnokot alkotandnak a magyar ember szobafalain. Azért még jókor felhivom a figyelmet e derék vállalat pártolására! — *B. E.*

\+ *(**Dobozy Károly**)* magyar zeneszerző és hegedüs, „Szivtolmacsa“ második füzetére előfizetést hirdet. Tartalmát a következő négy mű fogja képezni: Péter csárdás, Hódmező-Vásárhelyi lakodalmas csárdás, Bálint csárdás, Alföldi vigalom toborzó. Előfizetési ár az egész füzetre 1 pft., s az összeg czime alatt Hódmező-Vásárhelyre küldendő april 20-ig, miután a mű junius 1-sö napján okvetlen megjelenik.

— „***Tücsök-csárdás***“ a neve azon uj csárdásnak, melly legközelebb Pesten a hires „Luiza csárdás“ szerzőjétől, ***Franktól*** megjelent — Ára 30 pkr.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— *(**Faoltási viasz.**)* Egy hasznos uj találmányt van alkalmunk a „Kerti Gazdaság“ czimü lapok 5-ik száma nyomán a gyümöcsfatenyésztőkkel közleni. — Ugyanis elismert alkalmatlanság, hogy az eddig használt óltóviasz csak melegitett alakban alkalmazható, nem emlitvén azon bajokat, mellyek ezen néha forrón alkalmazott viaszszal a fák sebein történnek, gyakran csak azért is vész ki sok gyümölcsfa, mivel a fán ejtett sebek az óltóviasznak keménysége, vagy kéznél nemléte miatt a seb betapasztása elmaradt. — ***Lucas*** külföldi műkertésznek sikerült egy czélszerü hidegen folyó, és mindenkor alkalmazható óltóviaszt feltalálni, melly is minden eddigi használatánál a legjobb sikert mutatá annyira, hogy ezen hidegenfolyó óltóviasz több tapasztalt fatenyésztő tanusitása szerint sokkal légmentesebben zárja el a sebhelyt, s ezáltal gyorsabban beforr, mint bármelly fatapasz alatt, és ezáltal mindenkinek ajánlható. — Ezen Lucás-féle óltóviaszról a „Politikai Ujdonságok“ 10-ik számában a hirdetmények közt olvasható, s Jármay Gusztáv gyógyszerész urnál Pesten jutányos áron megszerezhető.

* * *(**A tagositás és arányositás Komárommegyében.**)* mint a B. P. H. irja, gyors léptekkel halad előre, különösen a primási uradalmak több községeiben már teljesen bevégződött, mégpedig az egyezkedés utján; több más községekben pedig folyamatban van. A bordézsmát is több község megváltotta.

Közintézetek, egyletek.

⸗ *(**A Szent-István-társulat**)* márt. 4-ki gyüléséből értesülünk, hogy a bukovinai magyar telepekből a társulat által eszközlendő nevelésre a gyermekek már kiszemelvék. E neveltetési czélra egy magát megnevezni nem akaró egri egyházmegyebeli plebános 30 pftot küldött be, a pesti központi papnöveldében levő magyar egyházirodalmi iskola pedig a bukovinai magyar községeknek 110 példány könyvet adott. A győri püspök ő mlga megköszönvén az Erzsébet-Albumot, a társulat rendelkezésére 80 pftot küldött. Toldy Ferenctől következő munka lőn elfogadva kiadásra: „Magyar szentek régi legendái, azokhoz tartozó beszédekkel s a carthausi szerzet történetével. A carthausi névtelentől. Az eredeti codexből, bevezetéssel s nyelvjegyzetekkel stb.“ A tót egyházi énekgyüjtemény bibornok primás ő eminentiája által helyben hagyatott. A Cantu-féle világtörténetből egy ujabb füzet mutattatott be. A Katona Dienes által irt „Emberi természet méltósága“ czimü mü, kiadatott birálatra. Az összes nyomtatványoknak 1858. év elejéig szóló leltára szerint, a társulatnál részint mint saját, részint mint bizományba vett munka, 208 kisebb nagyobb irodalmi mű és 36 féle sz. kép, találtatik — és pedig 33,706 kötött, 130,241 kötetlen példány és 139,295 darab sz. kép.

\+ *(**A sz. István-társulat**)* folyó hó 4-én tartott havi gyülésében többek közt elhatározta, hogy minden általa kiadandó müből egy-egy példány küldessék meg ingyen a kolozsvári nemzeti muzeumnak. Továbbá elhatároztatott, hogy a társulati ügynökség helyiségeiben könyvtár állittassék fel, mellynek rendezésével ***Török*** János választmányi tag bizatott meg. A társulat a mult hóban két alapitó s 105 rendes taggal gyarapodott.

\+ *(**A Kisfaludy-társaság**)*, ezen hajdan szép virágzásnak örvendett s az izlés nemesitésére nagy hatással birt szépirodalmi intézet, 9 évi szunyadásából végre uj életre serkent. Mult hó 26-án tartá első ülését az elnök, báró ***Eötvös*** József távollétében, ***Császár*** Ferencz elnöklete alatt. Az ülésen jelen voltak: Czuczor, Fáy András, Gaál József, Kiss K., Szalay László, Székács, Szigligeti, Toldy Ferencz, Tóth Lőrincz s Hunfalvi Pál, ki a titkári toll vezetésével bizatott meg. Irodalmunknak ez érdemdus veterán bajnokai mindannyian tagjai a Kisfaludy-társaságnak. Az első ülés tárgya volt: az alapszabályok áttekintése és megerősités végett felsőbb helyre terjesztése. A megerősités remélhetőleg nem sokára leérkezik, s akkor e nagy jelentőségü társulat ujra megkezdendi üdvös müködését a hazai irodalom érdekében.

* * *(**A pesti jótékony-nőegylet**)* jövő april hó elején ***hályoggyógyintézetét*** ismét meg fogja nyitni. A magukat fölvetetni akaró szükölködők dr. ***Lippay*** tanár urnál, az orvosegyetemben, jelentkezzenek. A fölveendő betegek ingyen gyógyitásban részesülnek.

Jótékonyságok.

* * ***Karolina Augusta*** császárné ő Felsége a Sopronmegyében fekvő s tavaly tűzkárosult Kobersdorf községet 200 pfttal segitni méltóztatott.

\+ *(**A Budapesti hangászegyleti zenede**)* javára folyó hó 5-én „Othello“ adatott a nemzeti szinpadon, mellyben Ira Aldridge minden dij nélkül volt szives föllépni a czimszerepben. Ez előadás tiszta jövedelme 450 pforint volt, mellynek fele átadatott a nevezett zenede pénztárába.

— *(**Adakozás a nemzeti szinházi nyugdijintézet alaptőkéje gyarapitására.**)* A következő sorokat sietünk közzétenni: Kalocsa, márt. 6-án. Folyó évi febuár 2-án s 15-én két — hatóságilag engedélyezett — jótékonyczélu bált rendeztünk. Midőn e vállalatunk pártfogóinak ezzel őszinte köszönetünket nyilvánittatni becses lapjai utján kérnők: egyuttal van szerencsénk a tiszta jövedelemnek felét, a ***nemzeti szinház nyugdijintézetének*** pénztárába leendő szives eljuttatás végett, 92 forint s 52 pkrral a t. szerkesztőségnek megküldeni, a tiszta jövedelem másik hasonfele — városunkban alakitandó szegényápolda alapjául, a városi pénztárba már itt letétetvén. Nem annyi ugyan a fönnérintett öszveg, mennyit a nyugdijintézet oltárára tenni szeretnénk, de nem pirulunk azt elküldeni, mert hiszszük, hogy a jó szándék, s a jó akaratnak mindenesetre némi tanusága. — ***A kalocsai ifjuság.*** *)

Mi ujság?

⸗ A budai községtanács küldöttségének, melly ***Főherczeg Főkormányzó ur*** ő cs. k. Fenségének az alapszabályok leérkezése után, az ő Fensége által szegény iparosok gyámolitására alapitott töke kezelése végett, a legujabb magas jótékonysági tényeért legalázatosabb köszönetét fejezte ki, Ő cs. kir. Fensége által azon egyuttal hozzáintézett kérelem is megadatott, hogy az emlitett alapitvány örök emlékü alapitója fenséges nevét viselhesse. (B. P. H.)

* * *(**A szegény gyermek-kórház**)* e hó 8-án reggel azon szerencsében részesült, hogy pártfogónéja, ***Hildegard*** Főherczeg-asszony Ő cs. kir. Fensége meglátogatni méltóztatott.

* * *(**A budai cs. k. polytechnikumot**)* bibornok herczeg-primás ő eminentiája e hó 6-án hosszasabb látogatásával szerencséltette; hasonló szerencsében részesült még ugyanazon nap a budai gymnásium, főrealtanoda, elemiiskola, leány-iskola, a várbeli kisdedóvó, a Sz. Anna elemi-főiskola, végre a krisztinavárosi s az országuti elemi-iskola.

— *(**Suck Róza gordonka hangversenye**)* márt. 7-én délben az Európa szálloda termében nagy számu válogatott hallgatóság előtt ment végbe. A hangversenyző kisasszony sok tanulmányozást, szép izlést és kiképzettséget tanusitó ügyességgel adá elő a müsorozatban kijelölt zenedarabokat. A közönség kihivások és zajos tapsok által bizonyitá elismerését s méltánylását. — Mi a fiatal művésznő derék atyjának Suck Lipót hazánkfiának, ki szellemdús leányára büszke lehet, sok szerencsét kivánunk müutazásához, mellyet leányával nem sokára honunk főbb vidéki városaiba tenni szándékozik, mit sem kételkedvén, hogy föllépésük mindenütt a legszivesb fogadtatással találkozandik.

\+ *(**Doppler Ferencz**)* nemzeti szinházunk egyik jeles karmestere, kiről már emlitettük volt, hogy a közelgő husvétkor távozni fog körünkből, virágvasárnap, midőn különben előadás nem tartatik, bucsuhangversenyt rendezend a szinházi nyugdijintézet javára.

\+ *(**A budai zugligetbe vezető ut**)* a „Fáczán“ vendéglőtől a „Disznófej“-ig a közelgő tavaszszal czélszerü javitás alá kerül, s rajta helylyel-közzel nyugpadok fognak felállittatni. Szomoruan tapasztaltuk a mult években,

*) Fogadják a nemeskeblü adakozók a gyámolitott hazai intézet nevében, mellynek a küldött szép összeget azonnal átszolgáltattuk, legmélyebb köszönetünket. A kalocsai ifjuság e derék tette fényes példaként marad fenn a mult farsang élettelen napjaiból.
Szerk.

hogy mióta az omnibusokon akárkifia minden perczben kikocsizhat nehány krajczáért a pesti városligetbe, azóta a gyöngyörü budai zugligetet nagyon elhanyagolják. Tulságos kényelmi vágy.

+ *(A jelenlegi vásár)* alkalmasint az utolsó, melly az Uj-épület mögött tartatik, mert indézkedés van készülőben aziránt, hogy az árubódék jövöre a sótéren, szénapiaczon, országuton s a váczi és kerepesi utakon állittassanak ismét föl, mint az előtt. Ugy reménylik a kereskedők, kogy ez által a pesti vásárok ismét a régi virágzásnak indulhatnak. Adja Isten.

+ *(Modorból irják)* a B. H-nak, hogy az ottani község casinót alapitott, melly eddigelé 40 tagot számlál, s 5 lapot járat, még pedig egytől egyik mind németet. Tudnánk mi illy várost többet is.

+ *(Szinmüirói verseny.)* Szigligeti, Szigeti és Dobsa öt-öt arany tétel mellett fogadást tettek, hogy a közelgő april 1-től 1859 évi april 1-ig mindegyikök egy-egy szindarabot fog irni a szinháznak, s a letett összeg azé lesz, ki ez idő alatt a legjobbat irja. A müvek becse fölött előadás után öt biráló fog határozni. A versenyben az 5 arany letétele mellett minden iró résztvehet, de május 1-ig mindenki köteles a versenydijt betenni, s ki a kitüzött év alatt több darabot ir, azt is tartozik bejelenteni, mellyik művel akar pályázni. Most már csak az iróktól függ, hogy az eredetileg 15 arany versenydij minél nagyobb összegre emelkedjék.

* * *(A budapesti orvosegylet)* f. hó 6-án tartott rendes gyülésén dr. *Bókay* egy különös fejképlettel született gyermeket mutatott be, s ezen kórállapotról tudományosan értekezett; dr. *Kovács S. E.* pedig az osztályában mult év alatt előfordult nevezetesebb sebészi esetekről értekezését befejezte.

+ *(Szabadalmazott faczipőgyár.)* Nagy-Váradról irják, hogy ott egy faczipőgyár van keletkezőben a csizmadiák és czipészek nagy veszedelmére. Bizonyos Bogdány Francziaországban utazván, megismerkedett ott a ritka tökélylyel készitett faczipőkkel, mellyek olly finomak, hogy akarmelly uri ember megviselheti, (ha más lábbelije nincs.) Bogdány utazásából visszatérvén, Nagy-Váradon több tehetős egyénnel szövetkezett egy illy nemü gyár fölállitására. Az ekként keletkezett társulat már szabadalmat is nyert, s a gyár müködése a közelgő tavaszszal kezdetét veendi két szakértő egyén vezetése mellett, kik e czélra nehány hét előtt hozattak Francziaországból. A faczipőknek, ha egyéb nem is, az az előnye mindenesetre lesz, hogy nem kell őket — foltoztatni.

+ *(A soproni szinpadon)* a „Kunok" czimü magyar opera nagy tetszéssel adatik. Magán a darabon ugyan épen semmi nevetni való nincs, de annál jobbizüen mosolyoghat az ottani közönség a szereplőkön, mert ezen érdemes urak nem magyar öltönyben lépnek föl, hanem — frakkban. Hogy vajjon kalpag helyett nem fedi-e fejöket hálósipka? arról hallgat a — „Lokalblatt."

+ *(Zilahon)* Erdélyben nem rég egy 113 éves aggastyánt temettek el, ki egész Erdélyben legmagasb korral dicsekhetett. Mezei János — igy nevezték a megboldogult aggastyánt — a mult nyáron még igen jó erővel s kedvvel végezte a mezei munkát. Él-e még az a 114 éves jó öreg béres, kinek mult évben arczképét is bemutattuk?

— *(Felelet a parádi tudósitónak.)* A „Vasárnapi Ujság" ez évi 9-ik számában közlött parádi tudósitásra vonatkozólag sietünk a t. cz. közönségnek ez érdekben azon felvilágositást adni, hogy igen is megtörtént a mult nyáron, az országszerte tudvalévő, kutakat kiapasztó nagy szárazság mellett, többször, — a mint ez mindig szokásban volt, hogy a cseviczeért sokáig várni nem akaróknak, és *csak* ezeknek, *tulajdon kivánságuk* és *akaratjok* szerint, a kivánt vizmennyiség kisebb részben az alig észrevehetőleg gyengébb kutból egészittetett ki; de miután a nyári rendkivüli nagy kelendőség megszünt, soha egy csepp sem merittetett a kérdéses kutból; miszerint a névtelen levelező azon állitását, hogy a parádi csevicze-kutnál a jó forrást a roszszal gyakran pótolják, s ezen töltőgetői csinre felügyelői engedély van adva, egy a parádi savanyu viz hitelét megrontani szándéklott rágalomnak vagyunk kénytelenek nyilvánitani. — Végre nehogy a parádi levelező a t. cz. közönséget a csevicze iránt tévelybe hozza, szükség e helyen megemlitenünk, hogy egy palaczk ára nem 5 garas, mint a tudósító hirdeti, hanem szurokkal, dugóval és pléhjegygyel ellátva csak 2 garas — *A debrői urad. felügyelőség.* *)

+ *(Nagy kérdés.)* A stuttgardi posta minap nagy zavarban volt. Ugyanis egy csomag érkezett oda, mellyen illy fölirat olvasható: „A legszebb nőnek, helyben." Igen, de ki az a legszebb nő? E kérdésben fekszik a talány, mi annál bajosabban fejthető meg, mivel az izlés nagyon különböző, egyik ezt, másik amazt tartja legszebb nőnek. A csomag tartalma nincs tudva, de tapintás után itélve női pipereczikkek, bársony, selyem, csipke s hasonló holmik lehetnek benne. Most női gyülés fog tartatni Stuttgardban, hol a fatalis kérdés magok a nők által lesz megoldandó. — Azt hiszszük legokosabban tett volna a postamester, ha azt a holmit oda adta volna a feleségének.

— *(Mértékletességi társulat.)* Gömörmegyében *Kun-Taplocza* helységében a folyó év január havában egy disznótor alkalmával, az ottani kocsmáros azt inditványozta a jelenvoltak között, hogy *egy évig mondjanak le az italról*, a mit azok nemcsak hogy készséggel megtettek, sőt másokat is felszólitottak példájuk követésére. Igy összesen 7 jobbmódu — tehetősebb gazda esküvel szentesité lemondását, s azonfölül szerződvényt kötöttek, mellynek értelme szerint kiki lekötelezé magát 50 pft. fizetésre, ha esküjét meg nem tartaná. Eddig még mindenki megtartá esküjét, s hihető, hogy ahhoz hiven ragaszkodandnak a kikötött egész éven át; különben is józan, mértékletes életüek voltak eddig is, s ezen lemondások által inkább másokat figyelmeztetni ohajtottak, hogy főleg a szeszes italok ivásában mérsékeljék magukat. Adja az ég, hogy mennél több követőik akadjanak, s viszont azok, a kor szellemét követve, minden rosz szokás és megrögzött régi hibák ellen hasonló erélylyel lépjenek fel.

— *Halálozás.* A mult hónap végnapjaiban egy érdemekben megőszült aggastyánt kisértek vég nyughelyére Eperjes lakosai. Febr. 21-én hunyt el aggkórban 85 éves korában főtiszt. *Schwarcz* János Mihály, theologia doctora, az eperjesi evang. egyház nyugdijazott lelkésze, a 6 szab. kir. városi esperességnek számos éven át volt esperese stb. A nagymiveltségü férfiut és tudóst, az ünnepelt hitszónokot, buzgó lelkipásztor tés nemes szivü emberbarátot számos tisztelőinek áldása követé sirjába. Béke hamvaira!

Vidéki hirek.

Eszterház (Sopron), febr. 15. *(Eszterház leirása dióhéjban. Irodalmi részvét. Magyar német emberek. Irodalmi üzérkedés, Magyar tőrözés. Hamvas farsang.)* Minél több helyütt szólamlik meg a közérdek- és a hazai köz szellem emelkedése iránti részvét, annál jobb. Ez okból — azt tartom — én is tartandok egy ünnepnapi vadlud-tollat, itt a fertőparti Hanság vidékén, hogy koronkint t. szerkesztő urnak pár sorral szolgálhassak. Vadlud-tollat — mondom — mert mióta a Tiszát szabályozzák s a Duna szabad folyammá lön: ez ártatlan vizi szárnyasok ezrenkint menekülnek hozzánk s annyi vadludunk van, hogy — több mint szelid! — Bárcsak a Balatonlecsapolási társulat is a sióival egyetérthetve mielőbb ide hessegetné őket, ide a sikér-lomha vizü Fertő mocsáraiba, hol aztán nyugodt szabadságban elélhetnének, tudja Isten meddig; mert ennek lecsapolását még nem tervezgetik; a tervezgetésnek pedig nem mindig szomszédja nálunk a kivitel. De e parti vidék nem is igen ohajtaná a lecsapolást, mert nádját s gyékényét vesztené, a nyerhetendő földet pedig homoknak hiszi. Felejti, hogy a száraz föld mégis csak föld, ha homok is, s hogy nádja helyett a lecsapolástól 50, vagy ha a mesterségesen is tenyészthető nád gyökeit berakná — még kevesebb évek alatt is kapna beljebb uj nádast. De a munka nélküli kész hasznot mindenki szereti.

Eszterház — ha ki nem tudná — fekszik Soprontól kurta 2 órányira a Fertő tövében. Népessége alighogy van, mit azon körülmény is mutat, hogy a szolgabirói hivatalnak ide helyezése se birta — mi pedig mai napság könnyen megy — mezővárossá emelni. — Eszterház a főméltóságu Esterházy herczegnek nominalis realis, de nem praedicationalis birtoka; mert nem e hely ada nekik, hanem hg. Eszterházy Antal a mult században ada e helynek nevet, sőt lételt is. A monda azt tartja, hogy szóadásból, bámulatos rövid idő alatt varázsolta a herczeg az itten volt ingoványt édennné s ollyanná, hogy fényes emlékü M. Terézia királynénk se restelt néha pár napot udvarával itt nyaralni. Szegény Eszterház; neked is jobb multad emlékein kéjelegni; hasonló jövőt reménylened is vakmerőség. — A herczeg meg is mutatta, mit tehet egy magyar mágnás pénz- és robotereje. Ott nyugszik a két emeletes, lapos tetőü, oldalt szárnyas, hátul kör-udvart formáló uri kastély. Előtte udvarkert, jobbról balról vad-gesztenye-sorok, mikből nő ki a pompás felosztásu vadaskert, minek beosztási levonalozásáért csak sok szép magyar pénzt vitt el egy akkori idegen mérnök. A gesztenye-sorok mellől pontos egyenlőséggel nő ki mindkétfelől, szemközt a kastélylyal két testvérépület, még előfalaik szoborfaragványai is egyenlők. Ezek mindegyikének udvarában egy egy szinház, jobbról nagyobb, balról kisebb. Már hogy mellyik volt a dalmüé, mellyik a drámáé, mellyik az idegen, mellyik a magyar szinészeté? nem tudom; de mindenik még romjaiban is szép. Elkérhetnék a d. . . . . iek kijavitás és használatra! — Hallgatókat bele, az igaz, hogy robotban parancsoltak akkor; de a kegyelt Thalia-papok hihető azzal nem sokat törődtek.

A mostani Eszterház tehát nem a régi. De hiszen több hely és sok dolog járt igy széles e hazában! — Hajdan fényes, koronkint zajos telepe bel- s külhoni magas embereknek, zenészeknek, szinészeknek, iróknak, vadászoknak; most a bámult paloták árnyában szerény kis falu pihen. Urasági pár tiszt, pár iparos és cselédség s a szolgabirói hivatal személyzetéből álló lakossággal — s ki hinné, hogy az irodalom iránti részvét, a lapokból merithető szellemi s anyagi okulhatás és a korszellemmeli lépést tarthatás vágya olly szives szükséggé kezd válni, mikép e kis helybe magába is 40 különféle ujság s folyóirat jár? miknek azonban csak fele magyar! nem mivel tán az olvasóknak is csak fele volna magyar, hanem vannak köztük, magukat magyar ajkuaknak tartók, kik fájdalom, még most is olly elfogultak, mikint nem látják be, hogy a *magyar lapok mind politikai, mind szépirodalmi, de még olcsósági tekintetben is mérkőzhetnek a bécsiekkel s külföldiekkel*, nem is emlitve azt, hogy a közbirodalmi érdekeken kivül a haza egyes helyiségeinek (mellyekben ők is lélekzenek), tehát önnön tüzhelyeiknek érdekeit figyelemmel kisérni a magyar lapok jobban tudják. Nem látják be, hogy minden magyarnak elengedhetlen kötelessége szép nyelvét s ennek legbiztosb asylumát, az irodalmat buzgón pártolni, támogatni. Szja! de ehhez ugy látszik, már vér kell; nem ollyan, minőt az elsatnyult emberi erekbe vadállatokból áteresztení a gyógytan költészete rebesget; hanem vér, minőt az ember az anyatejjel szi be! Nem háborgatnók őket, nem számitanánk reájuk; de hiszen kevesen vagyunk, nagyon vállvetve kellene dolgoznunk, hogy fajunkat a közös birodalom sokféle népe közt ugy szellemi, mint realis érdekek versenyének szinvonalán megtarthassuk, hogy kiérdemeljük az utókor hálaját, mint kiérdemelték derék elődeink, kik „annyi bal szerencse közt, olly sok viszály után" megtarták nekünk e hazát, nyelvet és nemzetiséget!

A most emlitettek csak nemlegesen ártanak irodalmunknak; de van-

*) Szivesen engedünk helyet a t. felügyelőség e felvilágositó nyilatkozatának s a tudósitó urat kérjük, hogy állitásait az illető helyen igazolni szivesked jék. A mi a savanyuviz árát illeti, erre nézve, ugy látszik, nincs véleménykülönbség, ha t. i. bebizonyul azon sejtelmünk, hogy tudositónk *váltóban*, a felügyelőség pedig *esüstben* beszél — a mi igen valószinü. Szerk.

nak emberek, kik mások meglevő buzgalmát is lelohasztják, kik a jó akaratnak is szárnyát szegik piszkos önzésből. Itt helyben, de a vidéken is többek panaszát nyilvánitom s mint illyen még inkább helyet kérek ott a lap hasábjain, midőn elmondom, hogy ezelőtt tán 4 évvel egy magát V..... Somának nevezett uri ember taxálódott, itt szedvén per 5 és 10 pft. az előfizetéseket rövid időn megjelenni igért „Két haza kincsei" czimü munkájára. E jó panaszlók nem panaszkodtak 4 éven át, mert ama mű megszülemlését nem hallák, s gondolták „ollyan embereknek is kell lenni." Csak mióta e munka megjelenését olvassák, mérgelődnek, hogy elveszté azon ur, mellyre az ő nevük irva volt, az ivet; s ingyen kivánja, mit ők bizalmas látatlanban adtak, az előfizetést! Kettős bün ez uraim, mint a ki az oltárról lop! Első károsult az egyes, második az irodalom; az első veszti pénzét s bizalmát, a második hitelét. Semmiben sem találékonyabb a mai világ, mint az önzésben!

Megemlitem még e vidék köznépének egy ocsmány szokását, melly a a korcsmai mulatságoknál nyilvánul: A legénység a mint összezördül, mi pedig majd mindannyiszor megtörténik, mindjárt bicskáját veszi elő, s nem egyszer halálosan sokszor sulyosan, összevissza késezi, szurkálja egymást. Hiszen más vidékeken a magyar legény, ha nem fér meg ellenfelével egy borosasztal mellett, hát kiteszi neki a szürét, mellyben persze a legény is benn van; sőt rá is lapit egyet kettőt fokosnyéllel a szürgallérra. De e késezés nagyon az alattomos tőrözéssel, — hol még az egyéni ifjui erőmérközés tán kissé menthető körülménye sincs jelen — van rokonságban. — Maradjunk inkább a régi mellett!

Cs. K.

Egyveleg.

— *Jó saláta* készitéséhez a spanyol közmondás szerint négy személy szükséges: egy tékozló az olaj, egy fösvény az eczet, egy ügyvéd a sóadásra, s egy hóbortos ezek összekeverésére.

— *A hajótörésből csak most kiszabadult matróz* egy delnő kérdésére, mikép érzé magát, midőn a hullámok felette összecsapának? felelé: „Átázva, asszonyom, fülig átázva."

— *Az orvos jelölt*, szigorlati vizsgálaton az eléje tett kérdések megfejtése körüli megbokrosodásában izzadtan, azon kérdésre: hogy hozna egy rheumatismusban sinőldőt izzadásba? felelé: „ide küldeném szigorlatra!"

— *Biztos óvszer régi ismerőstől menekülni*, kinek társalgása többé nem kell. Ha szegény, adj pénzt neki, ha gazdag, kérj tőle — kölcsön.

— *Ügyvédek* hasonlitnak ollóélekhez. Azok soha sem vágják el egymást, csak azt, a mi közéjök akad.

Szinházi napló.

Péntek, mart. 5. Ira Aldridge föllépteül a zenede javára „*Othello*," dráma 5 felv. irta *Shakespeare*.

Szombat, mart. 6. A zenekar javára: „*Rigoletto*," opera 4 felv., olaszból forditotta *Nádaskay Lajos*, zenéjét szerzette *Verdi*.

Vasárnap, mart. 7. „*Szép Juhász*," népszinmű 3 felv. irta *Szigeti József*.

Hétfő, mart. 8. *Hausmann György* londoni Conventgardeni szinház első gordonkásának hangversenye. Ezt megelőzte „*Három egyszerre*," vigj. 1 felv. Irta *Kisfaludy Károly*.

Kedd, mart. 9. „*Báthori Mária*," opera 3 felv. zenéjét szerzette *Erkel Ferencz*.

Szerda, mart. 10. *Tóth József* javára: „*Bánk Bán*" eredeti szomorujáték 5 felv. Irta *Katona József*. A közönség az est ünnepélyéhez méltóan viselé magát. A rég nem láthatott szent ereklyéhez, drámai irodalmunk remekéhez, teljes számban jelent meg s az előadás folyama alatt szokatlan lelkesedést s illő komolyságot tanusitott. A fényes kiállitásra nézve az igazgatóság is mindent megtett.

Csütörtök, márt. 11. Kaiser-Ernstné asszony föllépteül: „*Troubadour*," opera 4 felv. Irta *Cammarano Salvator*. Olaszból forditotta *Nádaskay Lajos*, zenéjét szerzette *Verdi*.

Szerkesztői mondanivaló.

1777. **Egy közvitéz bucsuja. Romance.** „Keblemben egy dalvilág él, és szivem feltörő hangjait többé elnyomni nem birom. Küldöm hát önnek e verseket, mellyek bizonyosan vannak ollyanok, ha nem különbek, mint a Sz..... L..... versei" stb. Igy szól ön. Kérjük, hagyjon nekünk békét!

1778. **Holtig iszom bánatomban.** Jól teszi, csak ne szóljon. Ön rettenetes ember! Quousque tandem ...."

1779. **Tanulságos csöppek.** Csak akkor lehetnének azok, ha kissé szemnek tetszőbb, étvágygerjesztőbb alakban volnának előadva. Igy senki be nem veszi azokat, vagy roszul lesz tőlök.

1780. **Sz.-Fehérvárra.** Az ajánlatot köszönettel veszszük; lapunk oekonomiájánál fogva csupán a kivonatot vagyunk kénytelenek kérni.

1781. **Bakonyfi.** Az arczképeket szivesen fogadjuk. A „mondanivalók"ban nem válaszolhatunk minden levélre. A vidéki levelekben sort kell tartanunk. Viszontlátásig!

1782. **Markófalvára.** A lietavai stb. várak rajzát birjuk. Ohajtása szerint fogunk intézkedni.

1783. **Sümegre.** Még nem készülhetett el. A közlés azonnal következik. A török okmány leforditására még nem találkozott ember. Mióta Repiczkyt eltemettük, e részben nagy a hiány.

1784. **Miskolczra.** Az ajánlott czikkeket elvileg elfogadjuk; a többi a terjedelemtől s a kidolgozástól függ. Mikor látjuk azt s—önt?

1785. **Névnapi üdvözlet.** Lehet valaki igen tiszteletreméltó, érdemes férfiu, s irhatunk hozzá mégis igen mindennapi rigmust.

1786. **A csikós.** Jelentjük alásan, hogy „erzsikét", ha még olly kicsi volna is a természetben, nagy E-vel szokás irni mindenkor.

1787. **Pápara. V.** Ön haragszik, mert valaki azt irta lapunkban, hogy a pápai főiskola fala — görbe. A hirt ön nem czáfolja meg, csak azt kérdi, mi köze hozzá más tudósitónak? — Nagyon fiatal eljárás. — Reméljük, hogy nem sokára közölhetni fogjuk ezen főiskola rajzát, melly már birtokunkban van, s akkor azután majd hozzászólhatnak mások is.

1788. **Török halál.** Petőfi „Juhászának" nem sikerült paródiája, illy kezdettel:

„Ül a török lóháton,
Vörös mint a róka;
Befullasztotta búját,
A jó egri borba ....

1789. **Lyonba.** Az előfizetés rendben van Lapjaink a jövő évnegyedre is meg vannak rendelve ön számára, a mikor uj boriték alá kerülnek. A kiszámitott összeg untig elég.

1790. **Hol van ő!** Igen, hol van e versben a technika, grammatika, orthographia s még valami, a mi a verset verssé teszi!

1791. **Esti kép.** Szép tehetségre mutat, de még nem elégit ki. Hogy egyebet ne emlitsünk: a harmadik strópha vége erőszakolt a rím kedvcért.

1792. **Dorong** versei nem idevalók.

1793. **Ne hagyj még el!** Bizony, jobb lett volna otthon maradnia.

1794. **Kis kertjének.** Halotti jelentés versben.

1795. **Csikós-bojtár.** Ráadjuk áldásunkat az ujdon uj házaspárra. Nem fog ártani, ha a csikósbojtár a mézes hetek után egy kis orthographiát tanul.

1796. **Éji-kép stb.** szerzőjének szép tehetsége van a humorra. Tanulmány!

1797. **Postalegény. Két bimbó.** Még hagynak fenn kivánni valót; de kitartás és szorgalom nagy dolgokat visznek véghez.

1798. **Pásztortüzek.** A költői tehetség nem hiányzanék, de a technika titkaiba még a gyakorlás fogja beavatni. A **gnomák** közt egy pár meglehetős-n sikerültre akadtunk.

1799. **Panasz.** Bánata okát nem tudtuk a versből kivenni. Az utolsó strófában nehány meglepő uj gondolatra akadtunk.

„Háborog a széles tenger,
Holtiglan él minden ember;
De én egy cseppet se bánom,
Ha meg nem érem halálom."

(Ezt talán még nem mondta senki.)

1800. **Pásztori találkozás.** Jó hasonlitás, de a kifejezés póngyolasága néhol a jó ízlés rová-ára történik.

1801. **Neprománcz.** Igen terjedelmes. A mi egy tisztességes viganó alatt elfér, minek arra olly bőséges krinolint boritani? Itt nem járja a divat.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	⊙ Nap- kelet	⊙ Nap- nyug	Izraelit. naptár	☾ Hold- kelet	☾ Hold- nyug
Mártius		Márt. (ó)	ó. p	ó. p	R. Adar	ó. p.	ó. p.
14 Vasár.	C 4 Math k.	C 4 Math	2 E 4 Theod	6 17 6 2	28 An. r.	5 55	4 59
15 Hétfő	Kristóf. Long	Kristóf	3 Eutr.	6 15 6 3	29 (vissz.	6 11	6 16
16 Kedd	Eusebia apn.	Cyr. Ábr.	4 Gerasim	6 13 6 4	1 Nis. R.	6 30	7 34
17 Szerda	Getrud szűz	Gertrud	5 Konon v.	6 11 6 6	2 Ár. gy.	6 47	8 55
18 Csütört	Ede. Sándor	Sándor	6 42 vértan.	6 9 6 8	3 (halál.	7 7	10 19
19 Péntek	József	József	7 Chersonin	6 6 6 10	4	7 32	11 43
20 Szomb.	Joach. Claud.	Alexand.	8 Theophil.	6 5 6 10	5 Sab.	8 4	* *

Holdnegyed: ● Ujhold 15-kén 1 óra 28 perczkor délután, **nálunk is látható napfogyatkozással.**

TARTALOM.

A tékozló fiu. Marikovszky Gábor. — Egy hervadt virág története (folyt.) P. Szathmáry K. — Haimburgi dohánygyár (képpel). — Csallóközi uti-képek (vége, két képpel). — Budai Erzsébet-forrás és fürdő (képpel). — Az „Azienda Assicuratrice" biztositó-társulat. — **Tárház**: Fölhivás a nyári kisdedóvodák ügyében. Irodalom és müvészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyletek. Jótékonyságok. Mi ujság? Vidéki hirek. Szinházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

Ezentul

a

VASÁRNAPI UJSÁG

és

POLITIKAI UJDONSÁGOK

egymást kiegészitő testvér lapokra,

a következő feltételek alatt fogadtatik el az előfizetés, u. m. **Buda-Pesten** házhoz hordva vagy vidékre **postán küldve**:

évnegyedre, azaz (aprilis—juniusra) . . . . . **2** ft.

háromnegyedévre, azaz (aprilis—decemberre) . . **6** ft.

A **január, február és mártius** havi számok teljesen elfogytak. — A pénzeslevelek küldetését bérmentesitve kérjük.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(egyetem-utcza 4. sz.)

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomtatja **Landerer és Heckenast**, egyetem-utcza 4. szám alatt Pesten.